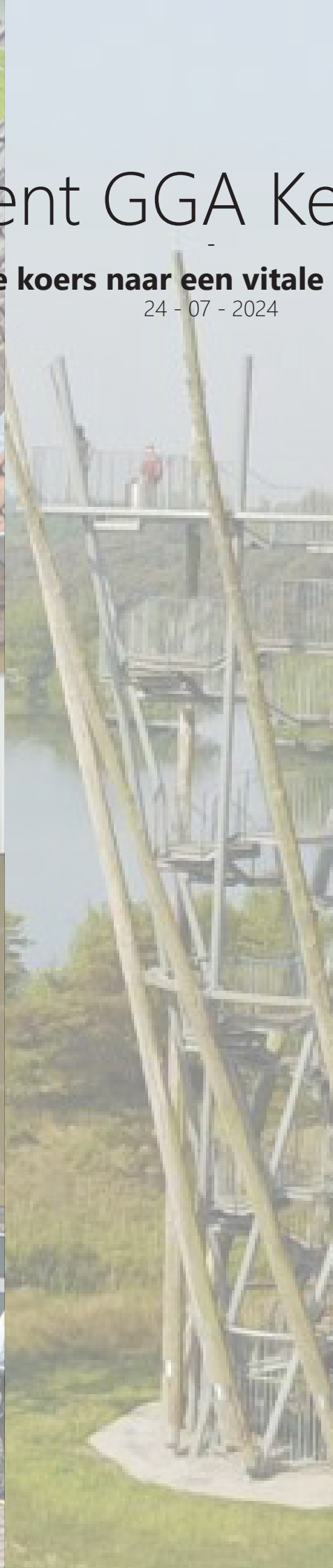

Koersdocument GGA Kempenland West

De koers naar een vitale Kempen

24 - 07 - 2024

Colofon

Koersdocument GGA Kempenland West

In opdracht van: Stuurgroep GGA Kempenland West
Datum: 24-07-2024
Documentnaam: Koersdocument GGA Kempenland west
Projectnummer: 20240724-PNB003-koersdoc-IND-1s
Auteurs: Kernteam GGA KLW, NieuwBlauw

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	4	5	GGA doelen en opgaven	15
		5.1	Natuur	16
		5.2	Water	18
		5.3	Bodem	18
		5.4	Landbouw	20
		5.5	Recreatie	22
		5.6	Leefbaarheid	22
		5.7.1	Klimaat	23
		5.7.2	Verstedelijking en wonen	23
		5.7.3	Energie	23
		5.7.4	Mobiliteit en infrastructuur	23
1 Inleiding	7	6	Uitgangspunten en structurerende principes	25
1.1 Aanleiding	7	6.1	Natuur	26
1.2 De Gebiedsgerichte Aanpak	7	6.2	Bodem en water	28
		6.3	Landbouw	30
		6.4	Uitgangspunten gebiedssoverstijgend	32
2 Doel gebiedsvisie en werkwijze	8	7	Verdiepingsslag	37
2.1 Doel gebiedsvisie	8		De Reusel	40
2.2 Werkwijze	8		Kleine en grote Beerze	42
			Run	44
3 Kempenland West	9	8	Vervolg	46
3.1 Kempenland west	9			
4 Over het gebied	10			
4.1 Ontstaansgeschiedenis,	10			
Geologie	10			
Geomorfologie	11			
Hydrologie	11			
Natuur	12			
Landgebruik	12			
Typisch Kempisch	13			

SAMENVATTING

Het koersdocument samengevat,

Het landelijk gebied is in transitie. Deze veranderingen zijn nodig omdat de natuur- en waterkwaliteit onder druk staat en het klimaat verandert. Ons landelijk gebied moet aantrekkelijk zijn en blijven om te wonen, te werken, te recreëren en om voedsel te produceren. De natuur-, water-, bodem- en landbouwopgaven zijn nauw met elkaar verweven. Het is daarom cruciaal om samen een omslag te realiseren en met elkaar te zoeken naar slimme combinaties van oplossingen voor sterkere natuur, voldoende water met een goede kwaliteit, een vitale bodem en een bestendige toekomst van de landbouw. Dit staat centraal in de zogenaamde gebiedsgerichte aanpak. 'Binnen GGA Kempenland-West staan de opgaven vanuit natuur, water, bodem en landbouw centraal maar moeten worden gezien in samenhang met de andere (ruimtelijk) opgaven in het landelijk gebied, zoals de aanpassingen in de energievoorziening, infrastructuur en de bouw van een groot aantal nieuwe woningen. Alle benodigde veranderingen hebben hun weerslag op de fysieke ruimte van het landelijk gebied. Transitie binnen deze opgaven zal in de schaarse ruimte die er is leiden tot het moeten maken van keuzes. Bepaalde gebieden ontzien van opgaven betekent intensiever gebruik van een gebied elders. Het omgevingsbeleid heeft de opgave om niet alleen nieuw ruimtegebruik in te passen, maar tegelijkertijd de omgevingskwaliteit te verbeteren. Dit vraagt om een nieuwe balans tussen de gebruikswaarde (economische benutting), belevingswaarde (van de burger) en toekomstwaarde (ecologische duurzaamheid) in het landelijke gebied.

Om invulling te geven aan de opgaven in het buitengebied zullen er, in de nadere uitwerking binnen de deelgebieden, keuzes nodig zijn.

Het Koersdocument geeft een beschrijving van de opgaven en structurerende principes als leidraad bij het maken van deze keuzes:

- Behalen van de natuur- en wateropgaven;
- Water en bodem sturend voor de inrichting en het gebruik van de ruimte;
- Gebiedsgericht perspectief voor de landbouw.

Natuur en Water

Vanuit Natuur ligt de prioriteit op een duurzame instandhouding van de aangewezen habitattypen en –soorten binnen het Natura 2000-gebied Kempenland-West. Duurzame instandhouding van habitattypen is, naast verlaging van de stikstofdepositie, sterk gerelateerd aan het herstel van het watersysteem ook buiten de N2000-gebieden. Tevens is het van belang om de functionele samenhang van de natuurkernen met hun omgeving (connectiviteit) te versterken. Dit door realisatie Natuurnetwerk Brabant (NNB) inclusief de ecologische verbindingzones (EVZ's), revitalisering bestaande bossen en aanplant nieuw bos en door realisatie groen-blauwe dooradering (gemiddeld 10% van landelijk gebied in 2050). Voor het Natuurnetwerk Brabant (NNB) is niet alleen de afronding (kwantiteit) van belang, ook moet een deel van de natuur kwalitatief verbeteren.

De opgaven rondom water is drieledig: (1) Voldoende water; (2) Schoon en gezond water en (3) Ruimte voor water. Hieronder vallen opgaven als herstel natte natuurparels (NNP) en beek- en kreekherstel. Tevens moet worden voldaan aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW is opgesteld om de waterkwaliteit en -kwantiteit te beschermen en verbeteren met het oog op natuur, milieu, gezondheid en duurzaam gebruik.

Water en bodem

Water en bodem zijn sturend in de transformatie van het landelijk gebied zoals benoemd in de 'Kamerbrief Water en Bodem sturend' Daarnaast zijn er afspraken gemaakt om samen te werken aan herstel en bewaking van de grondwaterbalans in Brabant (grondwaterconvenant 2021-2027).. Dit betekent dat het samenhangende water- en bodemsysteem richtinggevend is voor de keuzes in ruimtelijke inrichting en grondgebruik. Een samenhangend water- en bodemsysteem betekent dat de natuurlijke, hydrologische processen tussen de hoge ruggen, flanken en beekdalen weer zo veel mogelijk worden hersteld. Door water en bodem sturend te maken wordt afwenteling van water- en bodemgerelateerde problemen naar andere gebieden en naar volgende generaties beperkt.

We streven naar een ruimtegebruik dat beter aansluit bij de kansen en beperkingen van het water- en bodemsysteem. Dit betekent niet dat het onmogelijk wordt om met technische aanpassingen het bodem- en watersysteem en het ruimtegebruik goed op elkaar af te stemmen (Bron: Voorontwerp BPLG).. En dus evenmin dat er geen ruimte is voor een watersysteem met sturingsmogelijkheden. We moeten in de uitwerking op zoek gaan naar slimme toekomstbestendige oplossingen om op gebiedsniveau een balans te vinden tussen te veel en te weinig water gezien vanuit het water- en bodemsysteem. 'Hierbij moeten we leren van ervaringen van droge en natte extremen van de laatste jaren'. Toekomstige keuzes rond inrichting en gebruik worden meer vanuit de samenhang op systeemniveau gemaakt. Het betekent om op termijn steeds meer met het water- en bodemsysteem mee te werken in plaats van er tegenin, waardoor het systeem robuuster wordt met het oog op de risico's van klimaatverandering. Hiermee werken we ook toe aan het voldoen aan de afspraken van het grondwaterconvenant.

Een 'vitale bodem' draagt positief bij aan alle integrale gebiedsdoelen. Een vitale bodem zorgt ervoor dat regenwater in de bodem kan infiltreren en zo de grondwatervoorraad kan aanvullen. Daarnaast beperkt een vitale bodem de uit- en afspoeling van nutriënten. Het verhogen van het organisch stofgehalte draagt bij aan het herstel van het bodemleven en de bodemstructuur. Dit alles draagt bij aan de bodemvruchtbaarheid en –productiviteit ten behoeve van de landbouw en een gezonde bodem voor natuur.

Perspectief landbouw

Binnen Kempenland-West zetten we in op een agrarische sector die zorgt voor hoogwaardige productie van voedsel en groen met een duurzaam verdienmodel en bijdraagt aan de doelen van bodem, water, natuur en klimaatadaptatie. Het gaat hierbij zowel om perspectief voor hoogproductieve duurzame landbouw die past binnen het bodem en watersysteem, als een perspectief voor extensieve, biologische, natuur- en landschap inclusieve landbouw. In landbouwgebieden grenzend aan Natura 2000-gebieden met grondwaterafhankelijke natuurwaarden zijn veelal hogere grondwaterstanden nodig om de doelen voor natuur en water te realiseren. In deze gebieden liggen kansen voor functiecombinaties, bijvoorbeeld met recreatie, natuur en landschap. Het water- en bodemsysteem kent, binnen Kempenland-West, een drietal watersysteem-eenheden; rug, flank en beekdal. De beste landbouwgronden, vanuit het perspectief van water en bodem, liggen overwegend op de flanken. Dit zijn gronden die op basis van de bodemgeschiktheid beperkte kans hebben op opbrengstverliezen door te droge of te natte omstandigheden. Hier ligt het primaat bij vormen van hoogproductieve duurzame landbouw. De in de desbetreffende gebieden geldende milieugebruiksruimte is bepalend. Waar een ondernemer binnen deze gebruiksruimte hoogproductief duurzaam kan produceren in een beekdal of op hogere zandgronden is dat mogelijk en omgekeerd is het geen bezwaar om op de flanken extensief en natuur inclusief te boeren.

De diversiteit aan agrarische ondernemers binnen Kempenland-West is groot. Om de doelen te bereiken en perspectief te bieden aan ondernemers is het van belang om deze diversiteit te benutten. Elk bedrijf moet zijn eigen transitiepad kunnen kiezen passend bij zijn of haar persoonlijke situatie en passend binnen het bodem- en watersysteem. Doel is om een helder en duurzaam perspectief te bieden voor agrarische ondernemers binnen Kempenland-West. Bij individuele agrariërs is behoefte aan duidelijkheid over een toekomstbestendige ontwikkelingsrichting en een haalbaar handelingsperspectief die passen bij de gebiedsdoelen en de lokale omgeving. Zij zullen daarbij zoveel mogelijk zoeken naar integrale oplossingen, waarmee zij meerdere vraagstukken tegelijk aan kunnen pakken. Het is van belang dat overheidspartijen ondernemers hierin faciliteren. Hiervoor dienen nieuwe duurzame verdienmodellen te worden ontwikkeld. De keuze van, na een zorgvuldig gebiedsproces overeengekomen, maatregelen gaan samen met een volwaardige compensatie. Opgaven zijn dus direct gekoppeld aan benodigde instrumenten en toewijzing van voldoende (financiële) middelen en (uitvoerings) capaciteit. In de uitwerking dient aan de verschillende transitiepaden, passend binnen de omgevingswaarden, ruimte te worden gegeven en de ondernemer dient hierin te worden gefaciliteerd. Alleen dan is er sprake van een handelingsperspectief.

Het gebiedsproces: Hoe verder?

Het koersdocument beschrijft de ontwikkelrichting (de koers) van het gebied Kempenland-West. Het is goed te benadrukken dat het koersdocument geen vaststaand document is, maar een koers die ook gezamenlijk aangepast kan worden wanneer voortschrijdende inzichten en/of nieuw beleid daarom vraagt. Na het opstellen van het Koersdocument volgt een fase van Planuitwerking. Het plangebied van GGA Kempenland-West is opgedeeld in een 8-tal deelgebieden. Omdat niet alles tegelijk kan is er een prioritering binnen de deelgebieden. Per deelgebied wordt er een gebiedsteam samengesteld. Deze gebiedsteams maken samen met directbetrokkenen de concrete uitvoeringsplannen. Dit gebeurt in een transparant proces met een evenwichtige afvaardiging van de belanghebbenden. In de uitwerkingsfase wordt maximaal ingezet op participatie door directbetrokkenen. We streven naar een integrale aanpak, sectorale projecten of opgaven, worden maximaal geïntegreerd in de gebiedsgerichte aanpak. Het Koersdocument beschrijft de opgaven, uitgangspunten en structurerende principes. Het is van belang om daarbinnen voldoende ruimte te houden voor de noodzakelijke diversiteit aan oplossingsrichtingen in de uitwerkingsfase per deelgebied. Er is ruimte nodig tot experimenterend leren. In de deelgebieden worden samen met de direct belanghebbenden maatregelscenario's opgesteld en getoetst op doelbereik. Keuzes voor oplossingen worden tijdens het gezamenlijk gebiedsproces gemaakt. Bij het kiezen van oplossingen is het meervoudig doelbereik van de integrale gebiedsdoelen bepalend, wat is het beste voor het gebied? Daarbij wordt ook gekeken naar kosten en maatschappelijk draagvlak.

Welkom in de Kempen

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

Het landelijk gebied staat aan de vooravond van grote veranderingen. Deze veranderingen zijn nodig omdat de natuur- en waterkwaliteit onder druk staat en het klimaat verandert. Ook wordt de draagkracht van het bodem- en watersysteem op veel plekken overschreden. Ons landelijk gebied moet aantrekkelijk zijn en blijven om te wonen, te werken, om voedsel te produceren en om te recreëren. We willen ons watersysteem robuuster en gezonder maken, de biodiversiteit herstellen en op weg naar een klimaatneutraal landelijk gebied. Het is de kunst een balans te bereiken tussen wat de natuur kan dragen en wat we als samenleving van haar vragen. We zullen zoeken naar een volhoudbaar evenwicht tussen behoud en benutten/gebruiken van wat het buitengebied ons te bieden heeft. We zetten in op natuur- en hydrologisch herstel en -behoud om deze balans te herstellen. Het sterker maken van stikstofgevoelige, beschermde natuur door hydrologisch herstel en het verminderen van stikstofdepositie is ook nodig voor het mogelijk maken van economische en maatschappelijke ontwikkelingen in Brabant. Zo wordt vergunningverlening weer toelaatbaar en kan Brabant 'van slot'. Daarnaast geldt dat Nederland zich op meerdere terreinen internationaal verplicht heeft aan diverse doelstellingen op dit gebied. Het betreft doelen voor natuur, water en klimaat. Deze doelen hangen in GGA-verband nadrukkelijk samen met een toekomstbestendige ontwikkeling van de landbouw. We werken aan de verschillende doelstellingen met oog voor gewenste sociaaleconomische ontwikkelingen en het versterken van de leefbaarheid van het landelijk gebied.

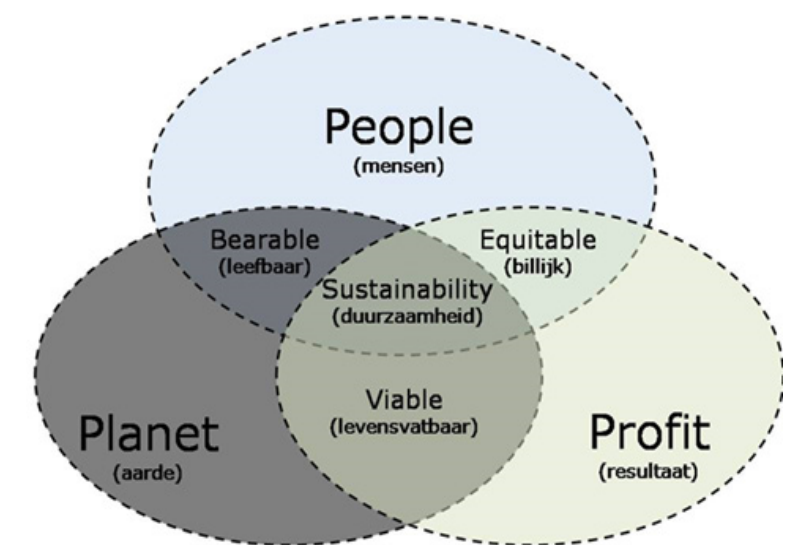
Alle benodigde veranderingen hebben een weerslag op de fysieke ruimte, de regionale en lokale economie en de sociale cohesie van het landelijk gebied. Transitie zal in de schaarse ruimte die er is ook leiden tot spanning tussen verschillende belangen en het moeten maken van keuzes. Bepaalde gebieden ontzien van opgaven betekent intensiever gebruik van een gebied elders. Maar een passende inrichting van het landelijk gebied biedt ook kansen voor (nieuwe) economische perspectieven, functiecombinaties, verduurzaming, versterken van gebiedsidentiteit en daarmee verhoging van de kwaliteit van de leefomgeving.

1.2 Gebiedsgerichte Aanpak

De natuur-, water-, bodem- en landbouwopgaven zijn nauw met elkaar verweven. Het is daarom cruciaal om samen een omslag te realiseren en met elkaar te zoeken naar slimme combinaties van oplossingen voor sterkere natuur, voldoende water met een betere kwaliteit, een vitale bodem en een bestendige toekomst van de landbouw. Dit staat centraal in de zogenaamde gebiedsgerichte aanpak. Samen met de betrokkenen in het gebied zorgen we eerst voor een totaalbeeld van de opgaven. Hoe staat het met de natuur en de kwaliteit van het water- en bodemsysteem? Hoe ziet de landbouw in het gebied eruit en wat heeft deze nodig? Welke opgaven zijn er op het gebied van sociale samenhang en leefbaarheid? Zijn er andere ruimte vragende opgaven als energie en woningbouw? Vanuit het totaalbeeld zoeken en realiseren we combinaties van maatwerkoplossingen die specifiek passen bij het karakter van de Brabantse Kempen.

Zonder een transitie van de landbouw is het behalen van de natuur-, water- en klimaatdoelstellingen niet mogelijk. Daarom is gekozen voor een integrale gebiedsaanpak. De gebiedsgerichte aanpak is geen makkelijke aanpak, maar wel een duurzame aanpak. Alleen door de brug te slaan tussen natuur, water en landbouw kunnen we oplossingen voor de langere termijn bereiken en komen tot een toekomstbestendige inrichting van het landelijk gebied. Voor een uitgebreidere beschrijving van de aanpak wordt verwezen naar het Plan van Aanpak GGA Kempenland-West (januari 2023).

De uitwerking van deze gebiedsprogramma's vraagt een enorme inspanning van de decentrale overheden en de maatschappelijke gebiedspartners. Betrokkenheid van lokale ondernemers, grondeigenaren, grondgebruikers en bewoners is hierbij van cruciaal belang. Daarom stimuleren en ondersteunen we bottom-up initiatieven vanuit deze betrokkenen. Zo ontstaat een gebiedsgericht integraal kader waarbinnen doelstellingen in samenhang met elkaar en met draagvlak onder de betrokkenen worden uitgewerkt. Dit noemen we de 'Gebiedsgerichte Aanpak'.

GGA Kempenland-West gaat hierbij uit van het basisprincipe van People Planet Profit (Properity). People Planet Profit is een term uit de duurzame ontwikkeling. Het staat voor de drie elementen people (mensen), planet (planeet/milieu) en profit (opbrengst/ winst, economie), die op een harmonieuze wijze gecombineerd moeten worden. Als de combinatie niet in balans is, zullen de andere elementen hieronder lijden. Wanneer bijvoorbeeld winst te veel prioriteit krijgt, zullen mens en milieu hier last van ondervinden. Andersom ziet dit denkbeeld ook de opbrengsten (economisch en maatschappelijk) als essentieel onderdeel van de gebiedsontwikkeling. Binnen deze gebiedsontwikkeling wordt het woord profit vervangen door prosperity (welvaart), om naast economische winst ook de maatschappelijke winst in de afwegingen te betrekken..

3 KEMPENLAND WEST

3.1 Kempenland West

Het uitgangspunt voor het koersdocument GGA Kempenland-West is het Natura 2000-gebied Kempenland-West bestaande uit heide- en vennengebieden samen met de zuidelijke beekdalen.

Het heide- en vennengebied van Kempenland-West bestaat uit enkele enigszins verspreid liggende delen: in het westen de Roovertsche Heide, meer centraal de Misperleindsche en Neterselse Heide en de Landschotsche Heide en tenslotte verder naar het oosten tussen Vessem en Wintelre, het Groot en Klein Meer. Tussen deze bos- en heideterreinen stromen de meanderende lopen van de laaglandbeken Reusel, Groote Beerze en Kleine Beerze. Het plangebied van GGA Kempenland-West is, mede om organisatorische redenen, uitgebreid met het oostelijk gelegen beekdal van de Run (onderdeel van het N2000-gebied Leenderbos, Grote heide & Plateaux).

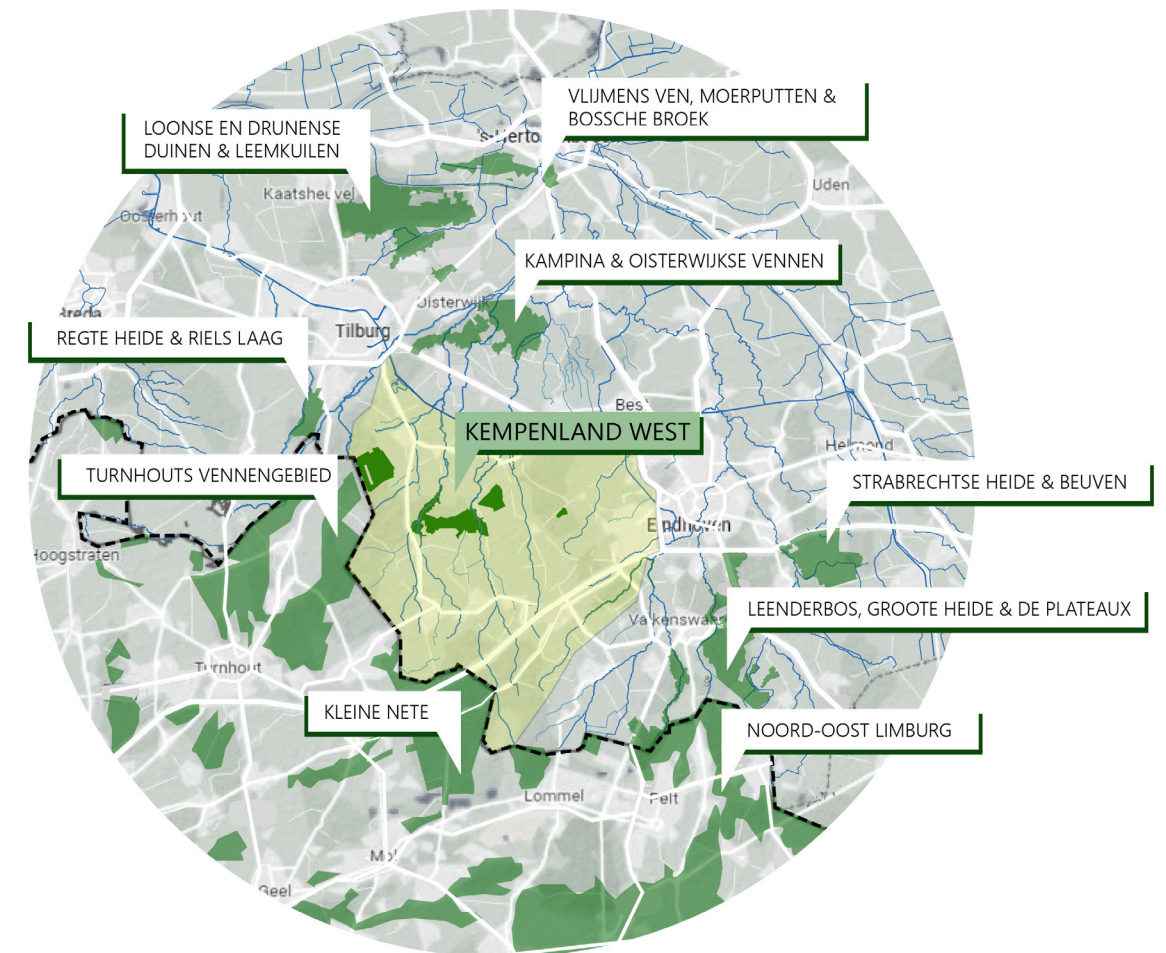
De Roovertsche Heide, oorspronkelijk een groot heidegebied dat in de 20ste eeuw met naaldhout is bebost, omvat de Rovertse Leij met beekbegeleidend bos alsmede het ven Papschot. De Misperleindsche en Neterselsche Heide zijn droge en vochtige heiderestanten van de voorheen uitgestrekte en kenmerkende Kempische heiden met vennen als Flaes en het Goor. De Neterselse Heide omvat het gebied 'Grijze Steen' met heiden en (broek)bossen. De Landschotse Heide bestaat uit overgangen van droge en vochtige heiden met hierin enkele heidevennen als Keijenhurk, Kromven, Wit Hollandven en Berkven. Het Groot en Klein Meer zijn voormalige heidevennen te midden van een groot bosgebied. Naast de bos- en heidegebieden zijn er ook belangrijke natuurwaarden in de beekdalen, zoals blauwgraslanden en beekbegeleidende broekbossen.

Maar het plangebied van de gebiedsgerichte aanpak is breder dan uitsluitend de natuurkernen. De gebiedsgerichte aanpak gaat ook over het landelijk gebied rondom het Natura 2000-gebied, de zgn. 'brede schil'. De 'brede schil' is niet op perceelniveau te begrenzen maar moet worden gezien als het gebied waar positief of negatief invloed uitgeoefend wordt (of kan worden) op de integrale gebiedsopgaven. Elke opgave kent zo haar eigen beïnvloedingsgebied. Op basis van de 'grootste gemene deler' is het plangebied van GGA Kempenland-West bepaald.

Het plangebied van GGA Kempenland-West wordt aan de noordzijde begrensd met het Wilhelminakanaal, aan de oostzijde is het plangebied inclusief (het bovenstroomse deel van) het beekdal van De Run, aan de zuidzijde vormt de rijksgrens NL-B de grens en aan de westzijde ligt de grens op de waterscheiding van het stroomgebied van de Reusel en het stroomgebied van de Roovertsche Leij/ Oude Leij. Het plangebied bevat daarmee (delen van) de gemeenten Hilvarenbeek, Reusel-De Mierden, Eersel, Bladel, Oirschot en Bergeijk.

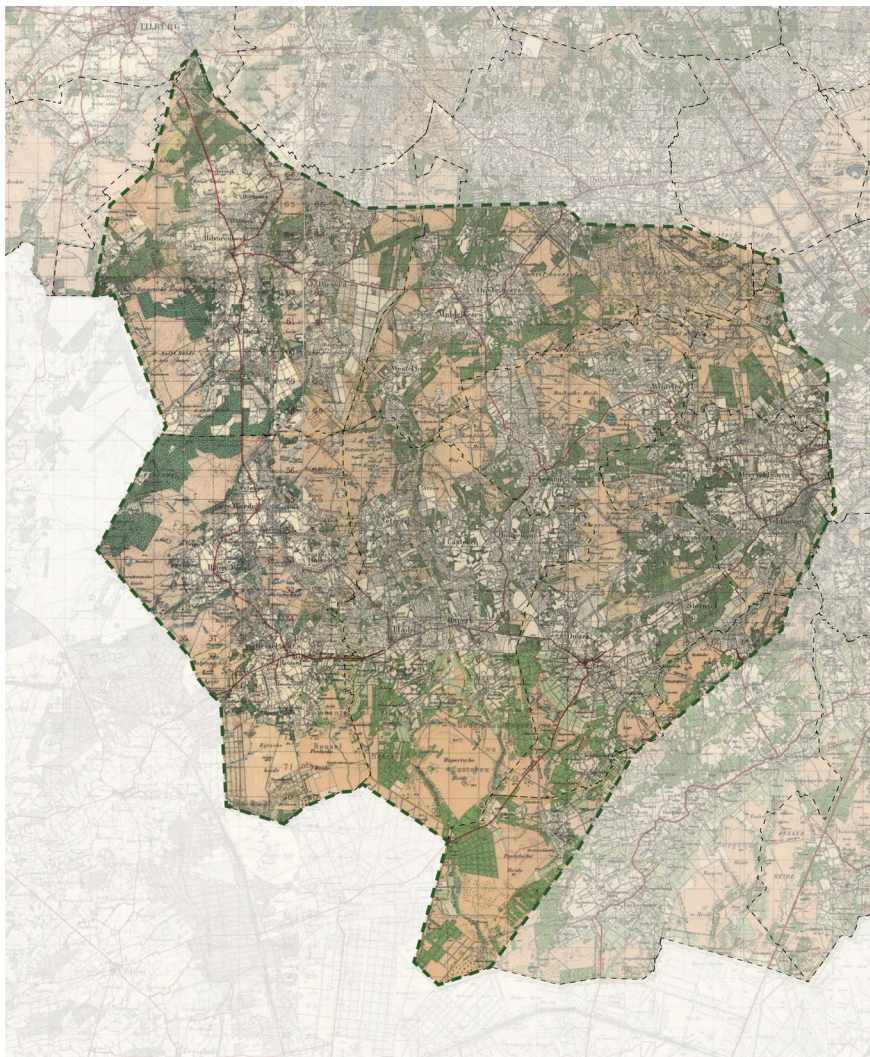
Luchtfoto met gemeentegrens en grens België

GGA-gebieden

Het plangebied van GGA Kempenland-West wordt omsloten door andere GGA-gebieden met aan de westzijde GGA Regte Heide-Riels Laag, aan de noordzijde GGA Kampina en Oisterwijkse Vennen en aan de oostzijde GGA Grenscorridor. Het is goed om te beseffen dat elke GGA niet op zichzelf staat. Zo is GGA Kempenland-West gezien de ligging met name van invloed op de benedenstrooms hiervan gelegen GGA Kampina.

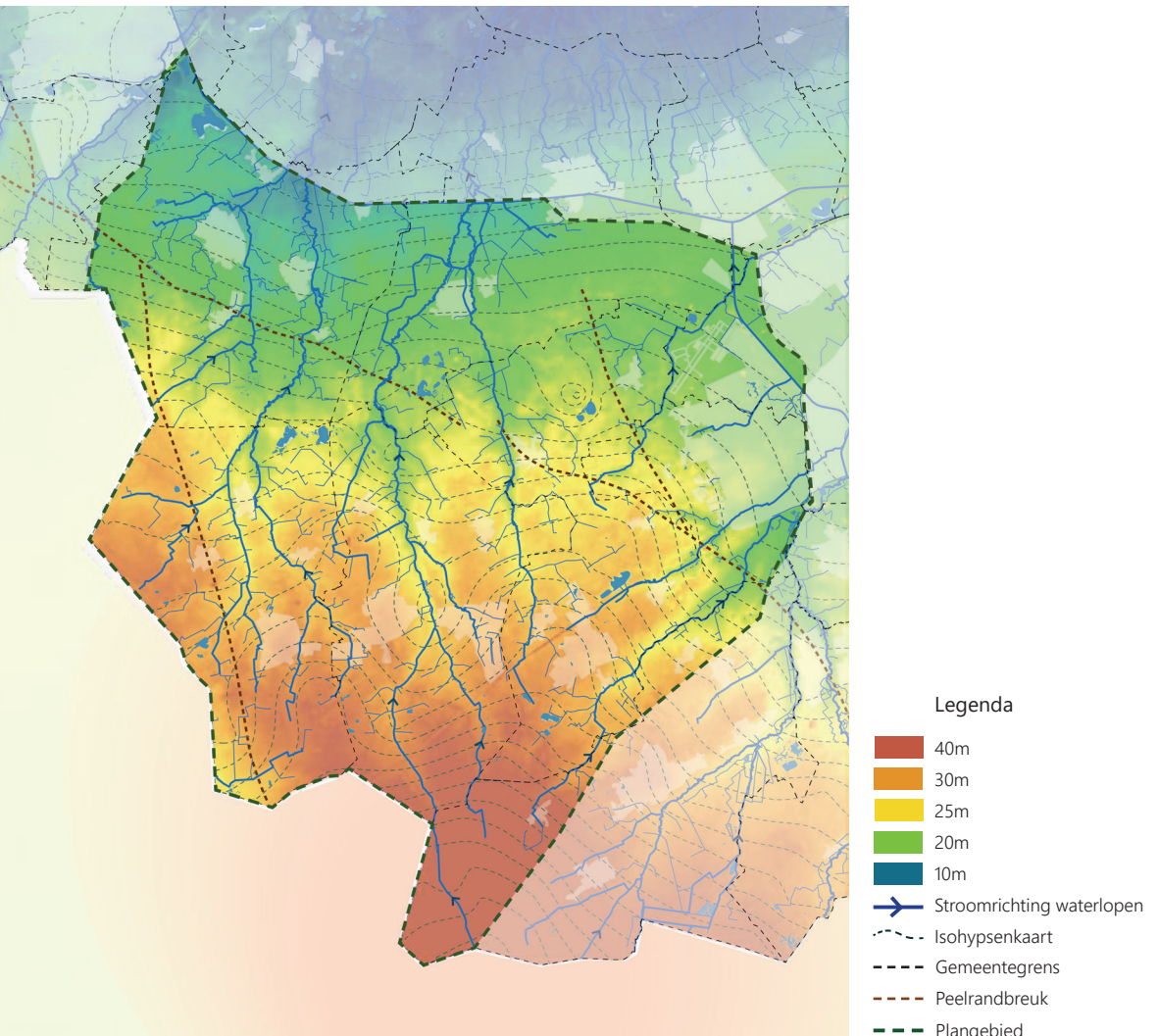
4. OVER HET GEBIED

Bron: Topotijdreis (1930)

Ontstaansgeschiedenis

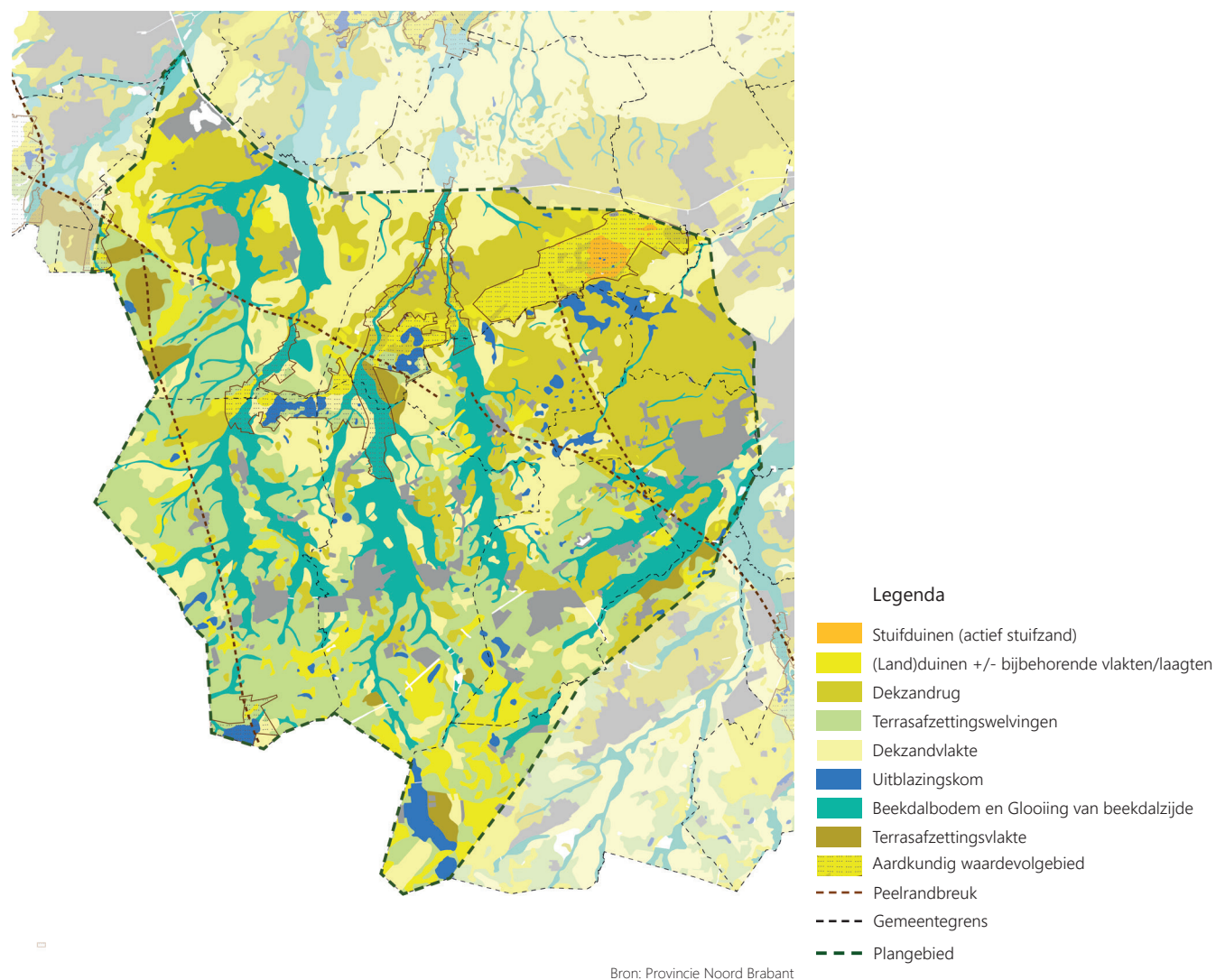
Het gebied is onderdeel van het Kempische landschap dat gekenmerkt wordt door hoogteverschillen die tijdens de laatste ijstijd zijn ontstaan door dekzandafzettingen. Over het algemeen is het landschap glooiend, maar plaatselijk is het dekzandlandschap verstoven, waardoor een sterker reliëf aanwezig is. Door ontbossing, heidevorming, begrazing en het gebruik van landbouwgrond en heide in het potstalsysteem is een gevarieerd landschap ontstaan van heideterreinen, landbouwgronden en beekdalen. Het gebied was tot omstreeks 1900 grotendeels bedekt met heide, eikenbos, vennen en veengebieden. De Kempische bevolking leefde hoofdzakelijk van de landbouw, ook al bracht dit niet veel op. De typische Kempense langgevelboerderijen zijn in een aantal dorpen nog bewaard gebleven. Vanaf 1850-1950 is de oppervlakte aan heideterreinen sterk afgenomen door ontginningen en beplanting met naaldbos. Deze ontwikkelingen vormen de basis voor het huidige Kempenlandschap.

Bron: Provincie Noord Brabant
Bron: AHN 3 DTM (dynamische opmaak)

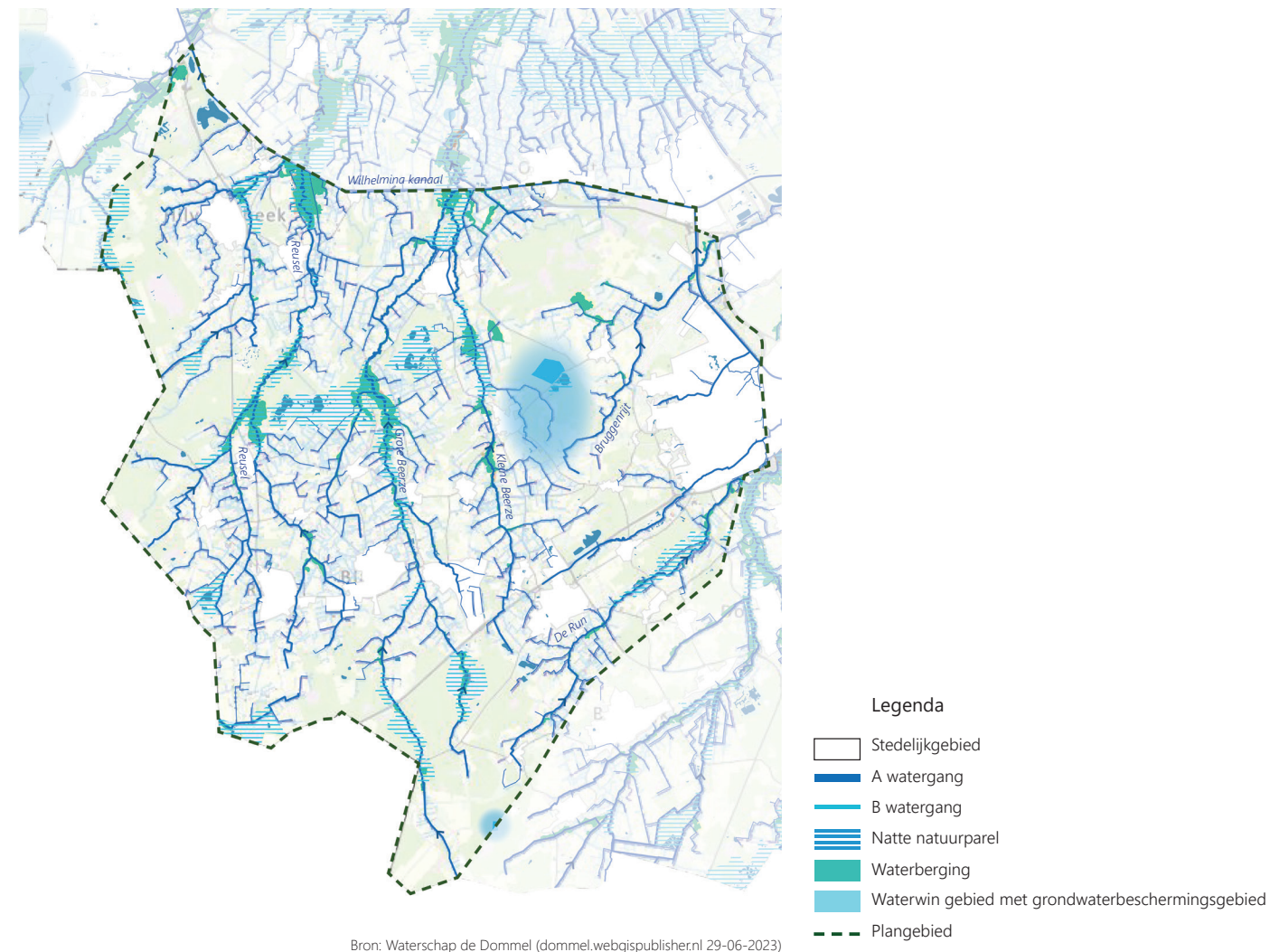
Geologie

De deelgebieden van Kempenland-West liggen grotendeels op de rand van het Kempisch plateau en deels in de Centrale of Roerdalslenk. Van zuid naar noord neemt de maaiveldhoogte dan ook geleidelijk af. Het gebied wordt doorsneden door de zuidwest-noordoost lopende Feldbiss-breuk, die ligt tussen het Kempisch plateau en de Roerdalslenk. Ten zuidwesten van deze breuk, op de noordflank van het Kempisch plateau, ligt het grootste deel van de Rooverische Heide, Misperleindsche en Neterselse Heide en het westelijk deel van de Landschotse Heide. Het heidegebied en de aangrenzende droge bossen zijn regionaal gezien inrijgebied. In de randen rondom de vennen en in de beekdalen treedt lokale kwel op vanuit de door regenwater gevoede lokale systemen.

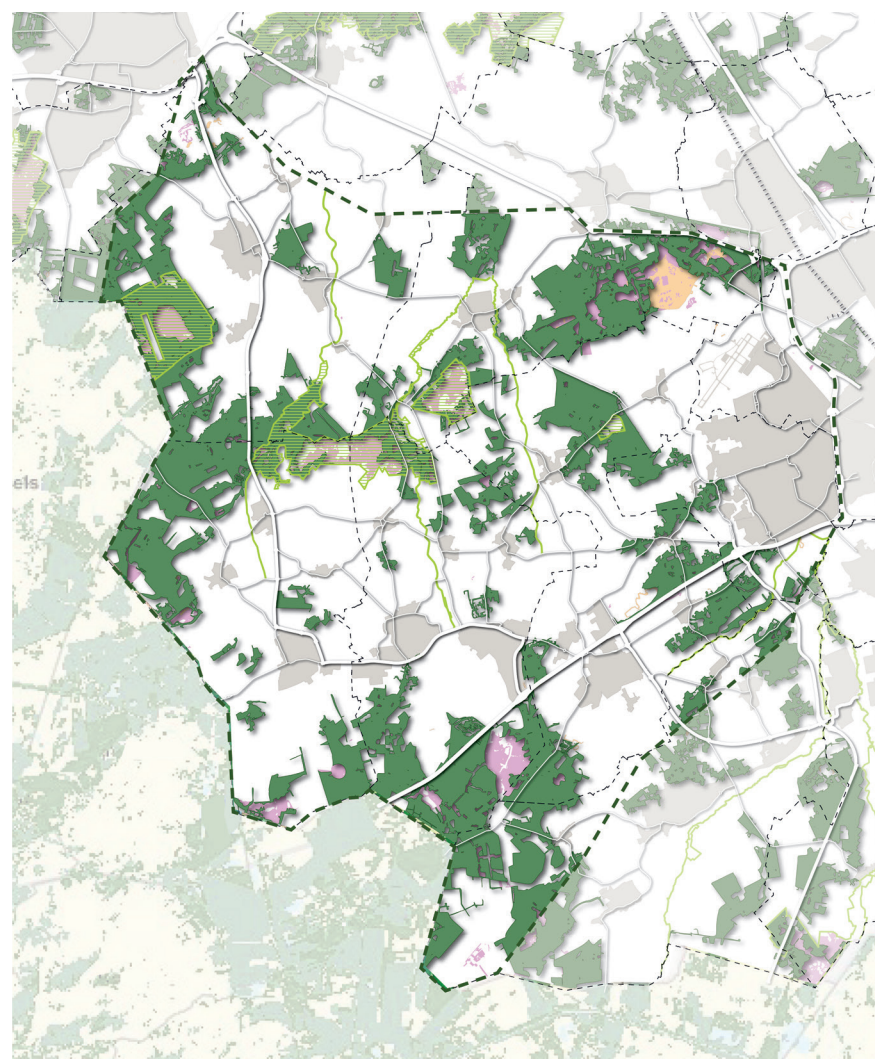
Geomorfologie

Tussen de hogere dekzandruggen stromen de Reusel, Groote en Kleine Beerze en Run, die ontspringen aan de noordwestrand van het Kempisch Plateau. De beken zijn na 1950 gekanaliseerd en de Reusel en Groote Beerze zijn deels van omleidingen voorzien. In het midden van het Pleistoceen stroomden hier de oer-rivieren van Maas en Rijn. Uit die periode stamt het pakket van grove zanden en lemen in de ondergrond. In de laatste ijstijd zijn deze op de meeste plaatsen bedekt met een tot enkele meters dikke laag dekzand. De dikke rivierafzettingen in de Centrale Slenk zijn bedekt met löss en zand. Het leem ligt op veel plaatsen dicht aan de oppervlakte. In het heidelandschap bevinden zich op veel plaatsen komvormige laagten. Dit zijn deels restanten van oude rivierbeddingen, terwijl andere laagten zijn ontstaan door uitstuiving. Het aantal vennen was vroeger groter, maar vele zijn verdwenen bij de ontginning van de heiden. De vennen worden gevoed door regenwater en veelal lokaal grondwater.

Hydrologie

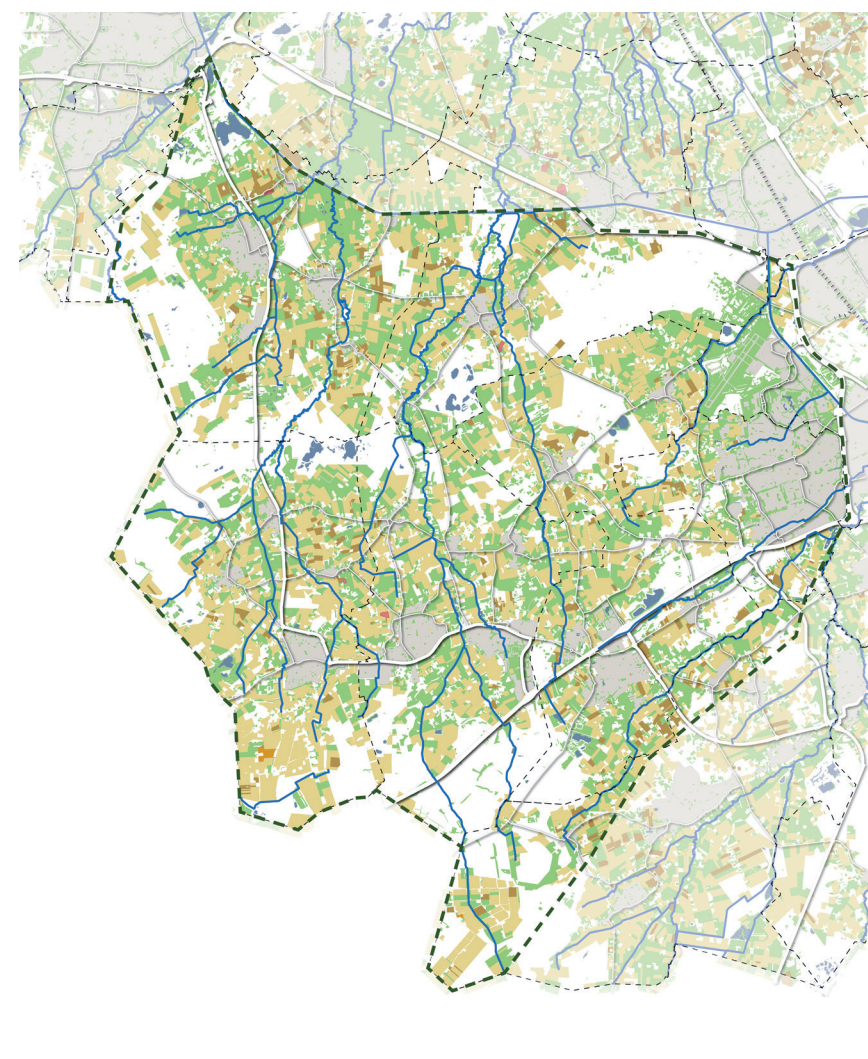
De grondwaterstroming in de diepere pakketten is hoofdzakelijk noordelijk gericht, vanuit België in de richting van de Maas. Grondwaterstroming in de ondiepere pakketten, met name de bovenste zandlaag, is vanuit de hooggelegen delen overwegend gericht op de beken. De natuurlijke afwatering van het oppervlaktewater verloopt in Kempenland-West van oudsher via het beekstelsel. De beekdalen doorsnijden de Midden-Brabantse dekzandrug en kruisen de breuk van Vessem (Feldbiss-breuk). Ter hoogte van de doorsnijdingen treden vernauwingen in de beekdalen op. Stroomopwaarts van deze vernauwingen liggen overstromingsvlakten. Het grootste deel van het aanliggende beekdal van de Reusel, Groote en Kleine Beerze en Run draineert in de winter. Het (grotendeels) kanaliseren van de beken heeft geleid tot een onnatuurlijk peilregime. Op een aantal trajecten van de Reusel, Groote en Kleine Beerze en Run zijn recentelijk beekherstelprojecten uitgevoerd. Op deze trajecten is in het nieuwe tracé veelal sprake van (her) meandering en een ophoging van de beekbodem waardoor de drainerende werking op het aanliggende beekdal is beperkt. Ook zijn barrières als stuwen opgeheven of vispasseerbaar gemaakt. Beekherstel is (nog) niet op alle deeltrajecten uitgevoerd en er ligt met name ter hoogte van de bovenlopen nog een opgave. Ook kunnen we van de reeds uitgevoerde delen leren bij de aanpak van de resterende delen.

Bron: Provincie Noord Brabant

Natuur

Kempenland-West kenmerkt zich door een mozaïek van stuifzandheiden, droge heiden en vochtige heiden met vennen. De habitattypen droge en vochtige heiden bevinden zich op de Rooverische Heide, de Mispelindsche, Neterselse Heide en de Landschotse Heide. Van de in Brabant voorkomende typische soorten van vochtige heiden komt het grootste deel in de vochtige heideterreinen van Kempenland West voor. Tevens kent Kempenland-West een relatief groot areaal van het habitatype Zwakgebufferd ven. Het komt vooral voor op de Landschotse Heide (Keijenhurk), ten noorden van de Papschotse Heide, Neterselse Heide en in het Groot Meer. Aan de noordzijde van de Rooverische Heide zijn recent enkele vennen hersteld die ook tot dit habitatype gerekend kunnen worden. Naast de waardevolle heiden en vennen kenmerkt het gebied zich door de van zuid naar noord gelegen laaglandbeken. Langs de Reusel en delen van Grootte en Kleine Beerze is beek begeleidend loofbos aanwezig, de zgn. alluviale bossen. Zeldzamen Blauwgraslanden komen voor in het beekdal van de Kleine Beerze. Lokaal zijn in de Kleine Beerze stroomopwaarts van Vessem en in de Reusel stroomopwaarts van Wellenseind nog vegetaties met waterranonkels aanwezig. In grote delen van de Reusel en Grootte en Kleine Beerze komt de waterweegbree algemeen voor. Kempenland-West herbergt op dit moment een groot deel van de Nederlandse populatie van de drijvende waterweegbree en is ook in Europees perspectief het belangrijkste leefgebied voor deze soort. Ook bieden de beken in Kempenland-West in potentie een geschikt biotoop voor de kleine modderkruiper. Behalve voor de habitattypen en –soorten waarvoor Kempenland-West is aangewezen, is het gebied ook voor andere soorten van belang. In de vochtige heideterreinen komen zeldzame amfibieën voor als de heikikker en de bossen op landgoed De Utrecht hebben een rijke broedvogelpopulatie.

Bron: Provincie Noord Brabant

Landgebruik

Het plangebied van GGA Kempenland-West heeft een oppervlakte van ca. 46.000 hectare (460 km²). Hiervan bestaat ca. 5000 ha uit bebouwd gebied en infrastructuur en ca. 15.000 ha uit bos- en natuurgebied (incl. oppervlaktewateren). Daarmee resteert er een oppervlakte van ca. 26000 ha aan 'landelijk gebied'. Binnen het gebied wordt onderscheid gemaakt in 3 soorten landschapstypen, die hun oorsprong hebben in de ligging ten opzichte van de waterlopen in het gebied. Het gaat om beekdalen, flanken en de hoge delen, zgn. ruggen. Over het hele landelijke gebied bezien bestaat het grootste aandeel van de gewaspercelen uit tijdelijk grasland. Dit betreft grasland dat jonger is dan 5 jaar en in rotatie is met akkerbouwmatige gewassen zoals maïs. In het gebied 'ruggen' vormen tijdelijk grasland en consumptieaardappelen het grootste aandeel. Op de 'flanken' is tijdelijk grasland en snijmaïs het meest vertegenwoordigd. De 'beekdalen' bestaan voor een groot deel (circa 50%) uit blijvend of tijdelijk grasland.

Typisch kempen

Kempenland-West is een aantrekkelijk landelijk gebied. De streek tussen Eindhoven, Tilburg en de Belgische grens is een bij natuurliefhebbers en recreanten geliefde regio met eindeloos veel bos en natuur met talrijke fiets- en wandelpaden afgewisseld door authentieke en idyllische kerndorpen. De toeristische aantrekkelijkheid wordt nog verhoogd doordat het gebied bekend staat om zijn "Brabantse" gastvrijheid.

De Kempen is van oudsher een landelijk gebied op arme zandgronden waar bewoners creatief en innovatief te werk moesten gaan om het hoofd boven water te houden. De Kempenaer heeft een sterk identiteitsgevoel en een ondernemende mentaliteit, die van oudsher hoort bij de bewoners van de zandstreek. Het kampenlandschap bestond niet uit grote akkercomplexen, maar uit individuele akkers. De boerenbedrijven voerden een gemengde bedrijfsvoering, een combinatie van akkerbouw en veeteelt. Ieder kamp bestond uit akkers op de hoger gelegen dekzandrug, grasland langs de beekjes tussen de ruggen en het boerenerf er tussenin gelegen op de flanken. Omdat de grond vaak arm was, brachten de boeren ruwe mest en heideplaggen als bemesting op het land. Honderden jaren bemesting zorgde ervoor dat de akkers steeds hoger werden, met een vrij steile rand. Om de gewassen te beschermen tegen wildvraat en wind werden ze omgeven met hagen, houtwallen en windsingels. Wegen volgden de hogere delen in het landschap en hadden hierdoor vaak een bochtig verloop. De Kempen is ook bekend als de '8 zaligheden'. De '8 Zaligheden' is de benaming van acht dorpen op onvruchtbare en schrale grond. De suggestie is dat de oorspronkelijke term armzaligheden werd verbasterd tot het positiever klinkende sellig- of zaligheden. De Kempen kenmerkt zich als een gesloten gemeenschap met een sterke verbondenheid en trots, "met gesloten beurs elkaar helpen". Het is een gebied waar het gemeenschapsgevoel en saamhorigheid binnen de Kempische dorpen nog steeds aanwezig is.

De '8 Zaligheden' is de benaming van acht dorpen op onvruchtbare en schrale grond. De suggestie is dat de oorspronkelijke term armzaligheden werd verbasterd tot sellig- of zaligheden. De Kempen kenmerkt zich als een gesloten gemeenschap met een sterke verbondenheid en trots, "met gesloten beurs elkaar helpen". Een gebied is een gebied waar het gemeenschapsgevoel en saamhorigheid binnen de Kempische dorpen nog steeds aanwezig is.

5. GGA DOELEN EN OPGAVEN

De gebiedsgerichte aanpak Kempenland-West richt zich op het realiseren van de natuur-, water- en bodemdoelen binnen een landelijke omgeving met een belangrijke functie voor toekomstbestendige landbouw. Dit alles doen we met oog voor gewenste sociaaleconomische ontwikkelingen en het versterken van de leefbaarheid van het landelijk gebied.

Beschermde natuur moet worden behouden en (deels) kwalitatief worden verbeterd. We willen de biodiversiteit herstellen en water- en bodemkwaliteit verhogen en toewerken naar een toekomstbestendig en robuust watersysteem. Maar van gelijkwaardig belang is een duurzaam behoud van de landbouw. De landbouw is belangrijk voor ons voedsel, productie van grondstoffen en vormt ons cultuurlandschap.

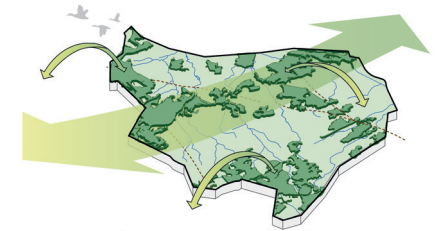
Alle benodigde veranderingen hebben een weerslag op de fysieke ruimte, de regionale- en lokale economie en de sociale cohesie van het landelijk gebied. Binnen GGA Kempenland-West staan de opgaven vanuit natuur, water, bodem en landbouw centraal maar moeten worden gezien in samenhang met de andere (ruimtelijke) opgaven in het landelijk gebied, zoals de aanpassingen in de energievoorziening, infrastructuur en de bouw van nieuwe woningen. Daarnaast kenmerkt Kempenland-West zich vanwege een groot recreatief belang. Daar waar mogelijk kunnen doelen ruimtelijk gekoppeld worden (multifunctioneel grondgebruik). Samengevat zijn binnen de brede gebiedsgerichte aanpak een 6-tal Kerndoelen GGA te onderscheiden: Natuur, Water, Bodem, Landbouw, Recreatie en Leefbaarheid.

De opgaven uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) zijn door vertaald naar het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG). De Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) is een methodiek om deze opgaven te realiseren. De kerndoelen vanuit het NPLG zijn in het BPLG weergegeven als:

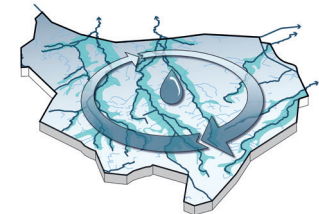
1. Realisatie van de (wettelijke) doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat conform de inzet van het NPLG;
2. Realisatie van een duurzaam en levensvatbaar perspectief voor agrarische ondernemers in Noord-Brabant;
3. Zoveel mogelijk benutten van hiermee samenhangende kansen voor versterking van de leefbaarheid van het landelijk gebied.

KERND OELEN

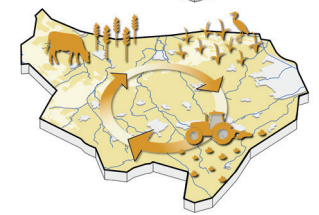
NATUUR

BODEM EN WATER

LANDBOUW

RECREATIE

LEEFBAARHEID

NEVEN DOELEN

KLIMAAT

VERSTEDELIJING

ENERGIE

MOBILITEIT

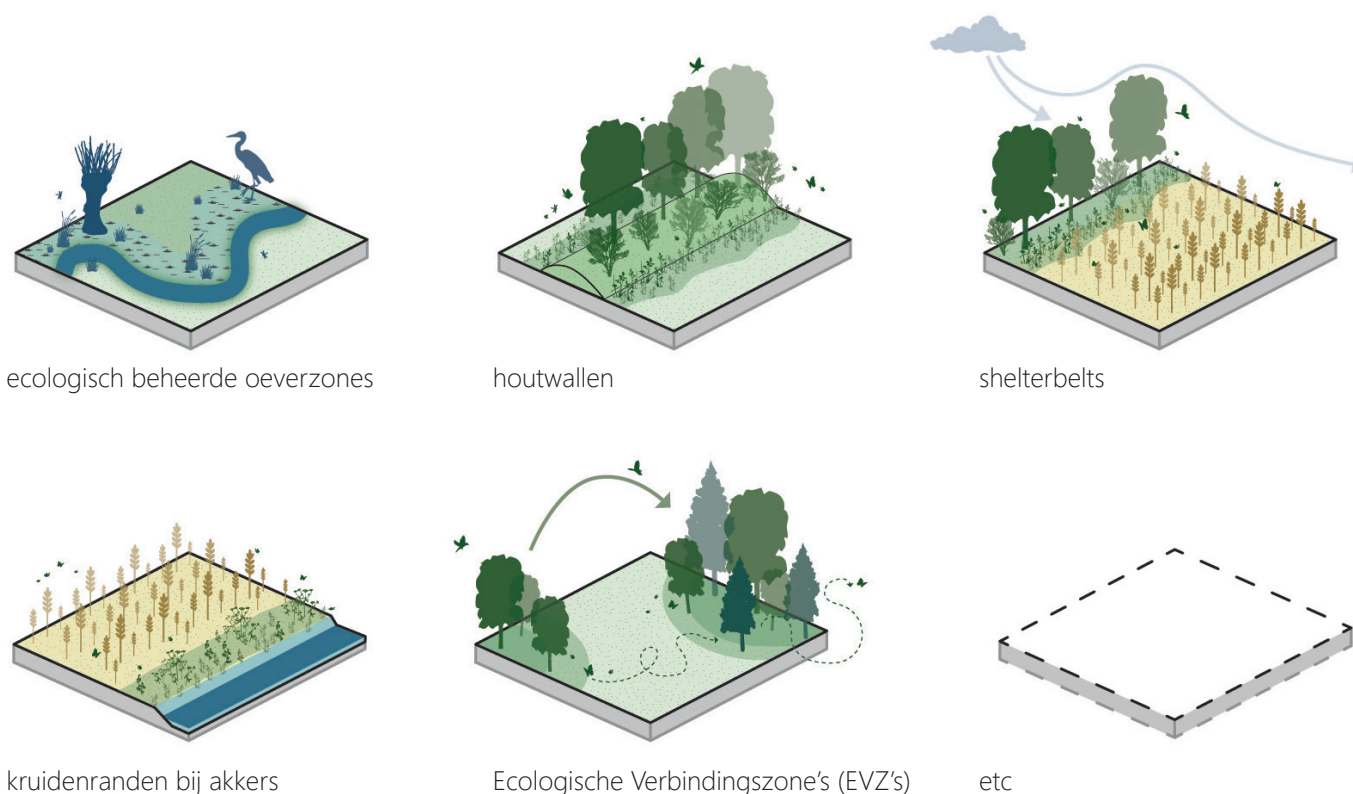

5.1 Kerndoelen natuur

Uit de Natuurdoelanalyse van Kempenland-West (2023) blijkt dat een behoud van de huidige natuurkwaliteit niet geborgd is zonder het nemen van aanvullende maatregelen. Het huidige pakket van maatregelen (vanuit het N2000 beheerplan) is onvoldoende om een duurzame instandhouding van de natuurwaarden te kunnen garanderen. Dit betekent dat aanvullende maatregelen voor natuurherstel noodzakelijk zijn om te zorgen dat voor alle habitattypen en -soorten behoud geborgd is (verslechtering wordt voorkomen) en de verbeterdoelstellingen op termijn kunnen worden gehaald. Onderzocht moet worden waar mogelijkheden liggen tot verhoging van de natuurwaarden in een landbouwgebied en andersom: welke kansen biedt natuurgebied voor landbouw? Opgemerkt dient te worden dat binnen Kempenland-West zeer recentelijk tal van beek- en natuurherstelmaatregelen zijn uitgevoerd. Bij de uitwerking in deelgebieden is het goed om de effecten van de reeds genomen maatregelen in de planvorming te betrekken.

Voor het GGA-gebied Kempenland-West kunnen de natuurdoelen worden samengevat als:

- Herstel hydrologische condities t.b.v. habitattypen en -soorten (N2000) en natte natuurplek (NNP);
- Kwaliteitsverbetering bestaande natuur door uitvoering van interne maatregelen en (extra) beheermaatregelen (als dempen interne ontwatering, verwijderen bosopslag, aanpak exoten);
- Verminderen effecten stikstofdepositie middels gebiedsgerichte maatregelen (aanvullend aan generieke landelijke maatregelen);
- Versterken van de functionele samenhang van de natuurkernen met hun omgeving ter vergroting van de algemene biodiversiteit door:
 - Realisatie Natuurnetwerk Brabant (NNB) inclusief de ecologische verbindingzones (EVZ's);
 - Revitalisering bestaande bossen en aanplant nieuw bos;
 - Realisatie groen-blauwe dooradering (gemiddeld 10% van landelijk gebied).

Stikstofreductie

De opgaven t.a.v. reductie van de depositie van stikstof binnen het NPLG en BPLG zijn:

- 50% areaal met stikstof gevoelige habitats binnen de Natura 2000-gebieden (N2000) onder de kritische depositiewaarde in 2025;
- 74% areaal met stikstofgevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde in 2030;

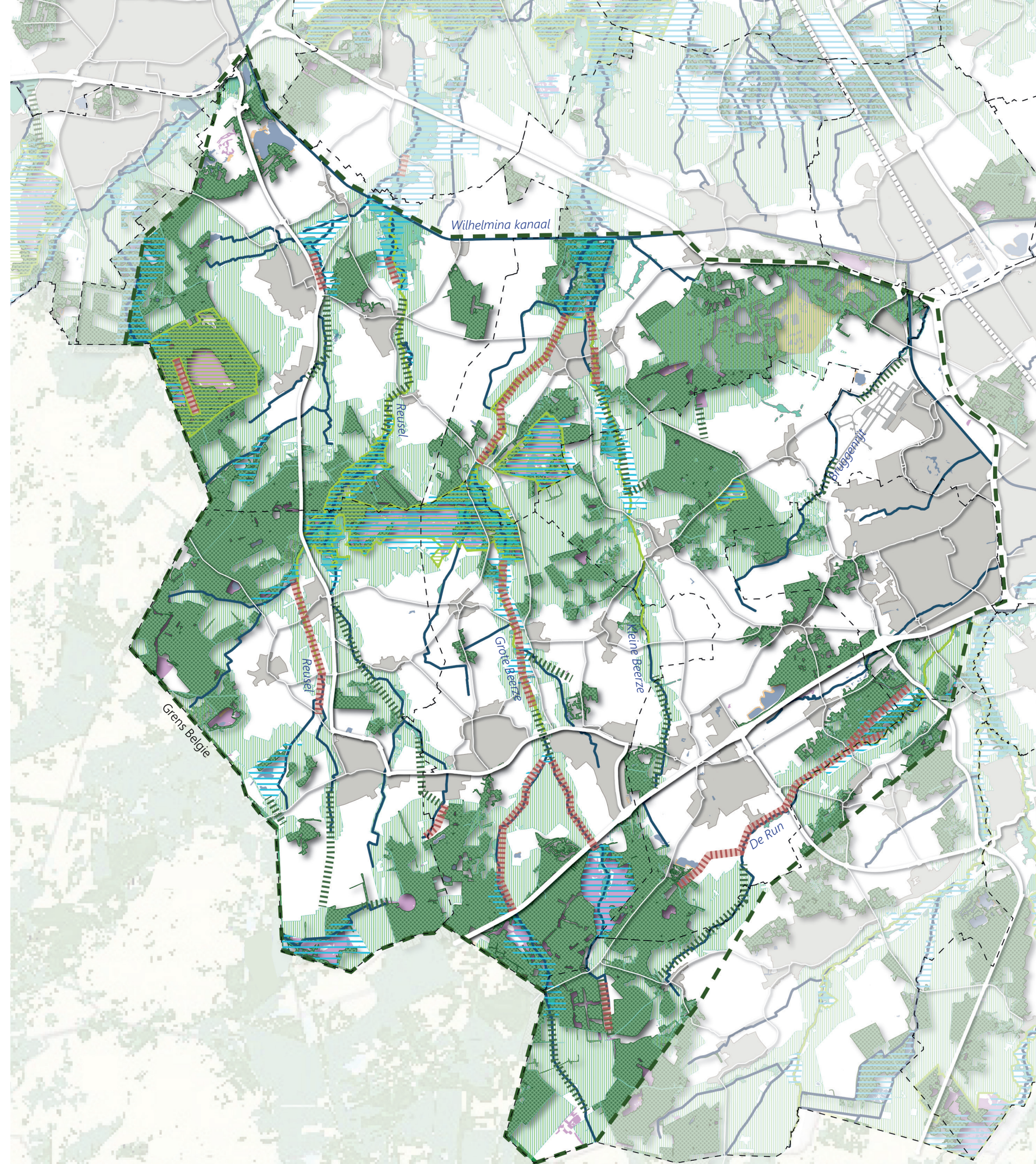
Stikstof en GGA

Het terugdringen van de stikstofdepositie is een opgave binnen de gebiedsgerichte aanpak Kempenland-West. In de besprekversie van de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0 staat het generieke maatregelenpakket en krijgt de gebiedsaanpak invulling langs drie lijnen.

1) De provincie zal zelf maatregelen nemen in en rondom Natura2000-gebieden. Dit kunnen verplichte of meer vrijblijvende maatregelen zijn. Denk aan het gebiedsgericht inzetten van generieke maatregelen voor het realiseren van maximale depositie-effecten, versnelling van het verduurzamen van verkeer en het verminderen van emissies uit de bouw. 2) Tevens zal de provincie, al dan niet in samen met partners, pilotprojecten starten in en rondom Natura2000-gebieden om stikstof te reduceren. 3) Tot slot wordt aan de GGA-gebiedsprocessen gevraagd om met een concrete (stikstof)opgave aan de slag te gaan – in aanvulling op de generieke maatregelen – om de stikstofdepositie in de nabijgelegen Natura2000-gebieden verder te verlagen. Samen met de gebiedspartners wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn om via gebiedsgerichte maatregelen (en met welk effect) bij te dragen aan de gewenste afname van de stikstofdepositie. Een consortium van Wageningen Universiteit, Pouderoyen, Wing en Tauw is in opdracht van de provincie bezig met een stikstofanalyse per GGA-gebied. Deze stikstofanalyse geeft ook inzicht in eventuele gebiedsgerichte oplossingen. Kansen worden als casus (deelproject) opgepakt en met de directbetrokkenen verder uitgewerkt.

10% groenblauwe dooradering

In het beleidskader Natuur is opgenomen dat Brabant toewerkt naar minimaal 10% groenblauwe dooradering van het landelijk gebied in 2030. Groenblauwe dooradering bestaat onder meer uit ecologisch beheerde oeverzones, bermen, hagen, houtwallen, lanen, drassige zones, landschapselementen en kruidenranden bij akkers. Groenblauwe dooradering is te combineren met de opgave voor het natuurnetwerk (NNB), de bossenstrategie en op de lagere gronden met waterberging en infiltratievelden. Deze opgaven versterken elkaar. Om ruimtedruk te beperken moet hierin maximaal worden ingezet op multifunctioneel ruimtegebruik. Tot de groen-blauwe dooradering rekenen we ook de bestaande en in te richten Ecologische Verbindingszone's (EVZ's) en de landschapselementen die worden ingericht met behulp van de Stimuleringsregeling Landschap (STILA). Afhankelijk van locatie, landschapstype en (agrarisch) landgebruik zal de mate waarin we groenblauwe dooradering realiseren verschillen (met een gemiddelde van 10%).

Legenda

- Stedelijk gebied/kernen
- Bos/natuurgebieden
- Waterlopen KRW
- Natura 2000
- Groenblauwe mantel
- Natte natuurparel
- Natuurnetwerk en ecologische verbindingszone (gerealiseerd) Maart 2023
- Natuurnetwerk en ecologische verbindingszone (nog realiseren) Maart 2023
- Gemeentegrens
- Plangebied

Bron: Provincie Noord Brabant

5.2 Kerndoelen Water

De opgave rondom water is driedelig: (1) Voldoende water; (2) Schoon en gezond water en (3) Ruimte voor water. Voor een toekomstbestendige leefomgeving is het noodzakelijk dat de waterhuishouding ook toekomstbestendig is. Dit betekent een waterhuishouding die zowel in een goede waterkwantiteit als waterkwaliteit voorziet. En een waterhuishouding die robuust, wendbaar en in balans is met haar omgeving. Zowel in het bebouwde als het landelijke gebied en van beekdal tot en met de hoge zandrug. Binnen GGA Kempenland-West wordt gewerkt aan een robuust watersysteem met voldoende water (niet te weinig en niet te veel) voor natuur (grondwaterafhankelijk habitattypen en natte natuurparels) en landbouw. Een robuuste waterhuishouding houdt ook in dat het water bovenstrooms beter wordt vastgehouden waardoor piekbuien en langdurige regenval niet direct leidt tot ongewenste inundaties van natuur of landbouwgewassen.

Vanuit de kaderrichtlijn water (KRW), de Nitraatrichtlijn en de EU Grondwaterrichtlijn wordt de vereiste kwaliteit van oppervlakte- en grondwater bepaald. Naast gebiedsgerichte maatregelen is voor het halen van deze doelen ook een forse inspanning vanuit generiek beleid (rijk) noodzakelijk. Ook de grondwaterkwantiteit is onderdeel van de KRW. Hierover zijn in het grondwaterconvenant afspraken gemaakt. Daarnaast dient het grond- en oppervlaktewatersysteem de grotere weersextremen op te kunnen vangen door maximaal gebruik te maken van de dempende sponswerking van de bodem en de natuurlijke hoogteverschillen voor het vasthouden van water in met name de bovenstroomse gebieden.

Voor het GGA-gebied Kempenland-West kunnen de waterdoelen worden samengevat als:

- Beekherstel (resterende trajecten) KRW-waterlichamen;
- Vergroten van de watervoorraad (hogere grondwaterstanden; volgens het grondwaterconvenant 10-35 cm hoger) en versterken van de kwelstromen ten gunste van de instandhoudingsopgaven van grondwater- en kwelafhankelijke natuur (N2000 en natte natuurparels (NNP)) door aanpassing van het watersysteem;
- Grondwaterlichamen voldoen aan de KRW-norm voor een goede kwantitatieve toestand (in 2027);
- Concentraties nutriënten (P en N) in grond- en oppervlakte waterlichamen voldoen aan normen van de kaderrichtlijn water (KRW);
- Vasthouden van water en versterken infiltratie in bovenstroomse gebieden;
- Inrichten (natuurlijke) waterbergings- en gestuurde waterretentiegebieden op lage plekken; met oog op benutten van mogelijkheden voor multifunctioneel ruimtegebruik. Hierdoor wordt wateroverlast als gevolg van aanhoudende regenval of piekbuien voorkomen of beperkt.

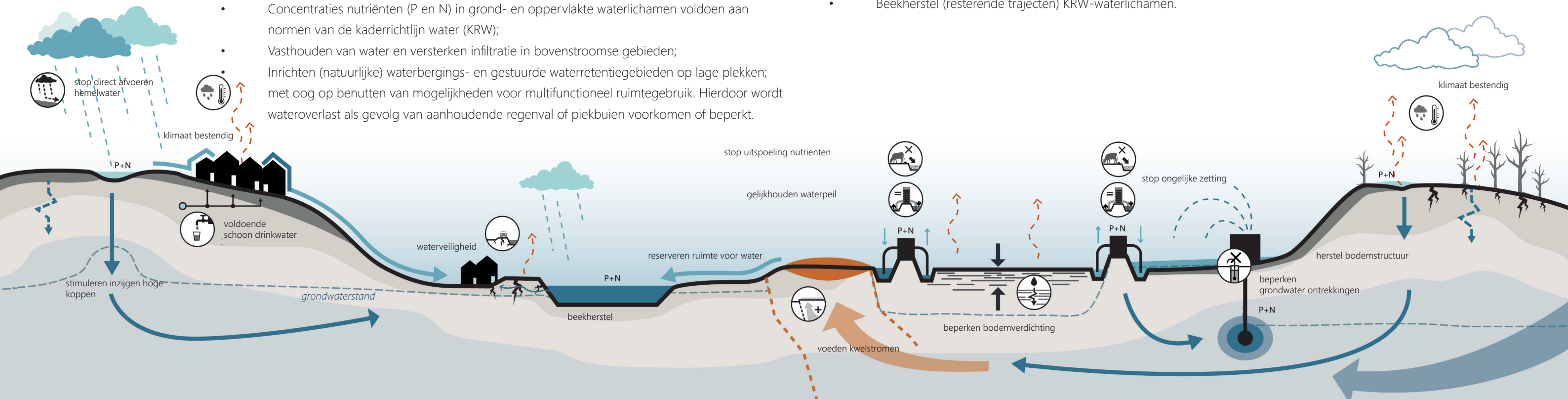
- Beperken wateroverlast in natte perioden en beperken droogteschade in droge perioden zowel t.b.v. natuur als landbouw; Beleid, inrichting en beheer zijn aangepast aan een veranderend klimaat. Schade en ontwrichting door weersextremen worden zoveel mogelijk beperkt (2050).
- Vermindering beregening (20-40 mln m3 over heel Noord-Brabant, zoals vastgesteld in breed bestuurlijk grondwateroverleg).

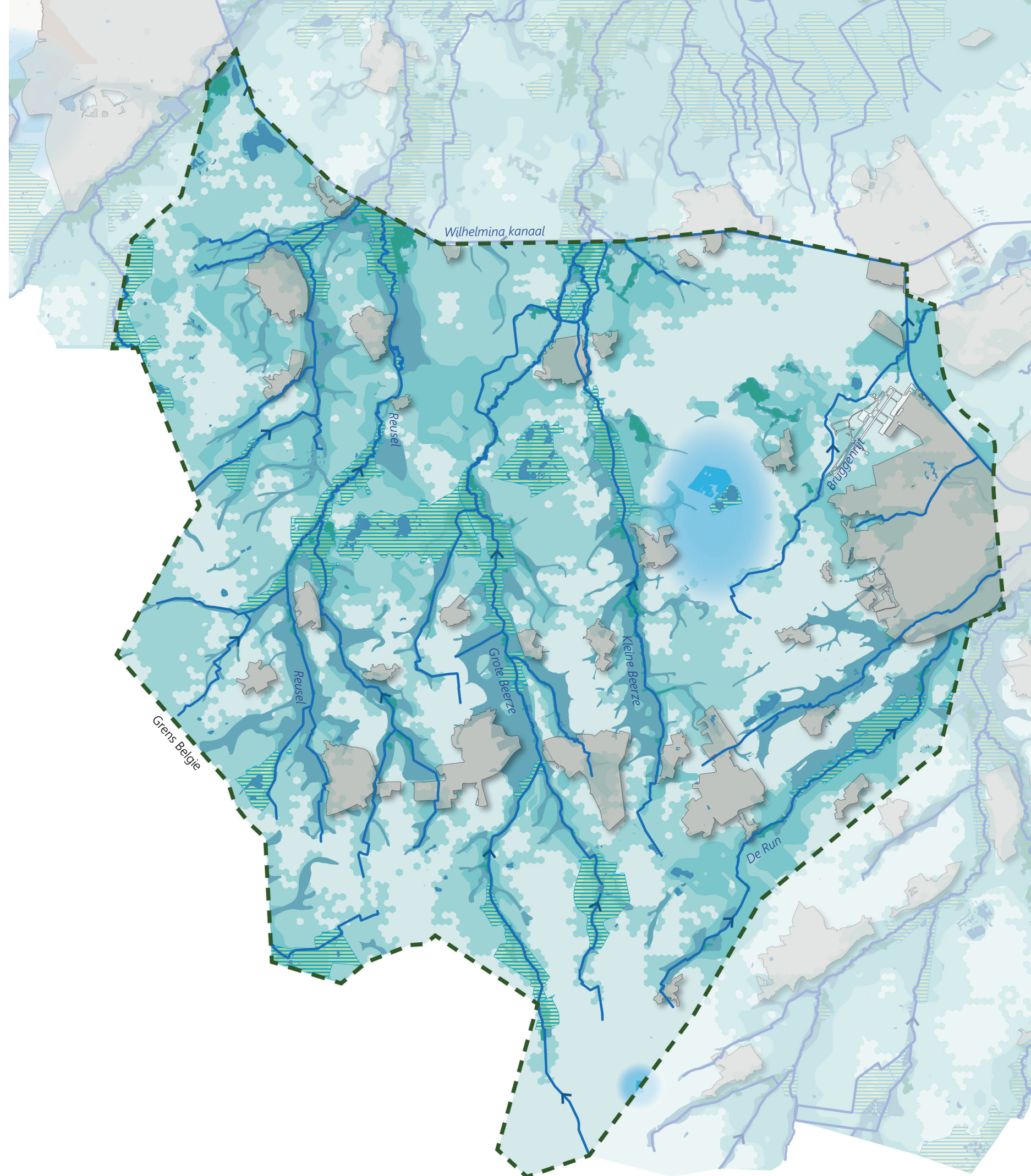
5.3 Kerndoelen Bodem

In het gebiedsproces werd duidelijk dat alle gebiedspartners belang hechten aan een 'vitale bodem'. Een 'vitale bodem' (geldend voor alle bodems en niet uitsluitend bij landbouw) draagt positief bij aan alle integrale gebiedsdoelen. Een vitale bodem zorgt ervoor dat regenwater in de bodem kan infiltreren en zo de grondwatervoorraad kan aanvullen. Daarnaast beperkt een vitale bodem de uit- en afspoeling van nutriënten en levert daarmee een bijdrage aan de natuurdoelen en aan het behalen van de doelen van de KRW. Het verhogen van het organisch stofgehalte draagt bij aan het herstel van het bodemleven en de bodemstructuur. Daarnaast versterkt het de vastlegging van CO2 in de bodem. Dit alles draagt bij aan de bodemvruchtbaarheid en –productiviteit ten behoeve van de landbouw. Tevens willen we de infiltratiewerking van de bodem op zoveel mogelijk plaatsen behouden. Bij de inrichting van het landelijk gebied moeten we ook rekening houden met ondergrondse kansen en beperkingen. Een van de belangrijke onderdelen hierin is de balans tussen beschermen (drinkwater) en benutten (bodemenergie en geothermie) in relatie tot de bodemopbouw en de beperkingen die de breuken in de Kempische bodem met zich meebrengen. Bij ontwikkelingen, zoals natuur, willen we bodemverstoring door afgraving zoveel mogelijk voorkomen en afgegraven grond zo veel mogelijk hoogwaardig hergebruiken. Met grootschalig afgraven dient terughoudend te worden omgegaan. Dit vraagt om een gedegen onderbouwing van nut en noodzaak.

Voor het GGA-gebied Kempenland-West kunnen de bodemdoelen worden samengevat als:

- Beekherstel (resterende trajecten) KRW-waterlichamen.

Legenda

- Stedelijk gebied/kernen
- Waterlopen KRW
- Indicatie stroomrichting
- Waterberging
- Waterwin gebied met grondwaterbeschermingsgebied
- Schematische weergave Ruggen, flanken, beekdalen
- Natte natuurplel
- Gemeentegrens
- Plangebied

Bron: Provincie Noord Brabant

5.4 Kerndoelen landbouw

Het grootste deel van het landelijk gebied is – en blijft – agrarisch. De landbouw is van belang voor ons voedsel, ons cultuurlandschap, onze grondstoffen en de leefbaarheid op het platteland. Binnen Kempenland-West zetten we in op een agrarische sector die zorgt voor voedselproductie met een duurzaam verdienmodel en bijdraagt aan de doelen van bodem, water, biodiversiteit, natuur en klimaatadaptatie én aan de transities naar een circulaire en biobased economie, eiwittransitie en duurzame energie. Het gaat hierbij zowel om perspectief voor hoogproductieve duurzame (kringloop)landbouw (zowel plantaardige teelten, inclusief eiwitgewassen, als dierlijke productie) die past binnen het bodem- en watersysteem, als een perspectief voor extensieve, biologische, natuur- en landschapsinclusieve landbouw. De diversiteit aan agrarische ondernemers in het gebied is groot. Samen zorgen zij voor de productie van voedsel, groen en andere maatschappelijke doelen zoals biodiversiteit, energie, zorg, etc. Om de doelen te bereiken en perspectief te bieden aan ondernemers is het van belang om de diversiteit te benutten. Elk bedrijf moet zijn eigen transitiepad kunnen kiezen, dat past bij de persoonlijke situatie en het bedrijf. Dit in lijn zijn met de natuur-, bodem- en waterdoelstellingen van zijn omgeving. Doel is om een helder en duurzaam perspectief te bieden voor agrarische ondernemers binnen Kempenland-West en in het gebied ruimte te behouden voor de productie van voedsel en groen. De landbouw vraagt daarom met onderstaande speerpunten rekening te houden. Het is aan de partners om daar, binnen de beschikbare kaders, zo goed mogelijk invulling aan te geven. (Ontleend aan ‘Speerpunten voor een toekomstbestendige land- en tuinbouw in De Kempen’(ZLTO De Kempen):

- Behoud geschikte landbouwgronden. Beschikbaar houden van landbouwgronden voor de productie van voedsel een stevige positie geven in de integrale afweging van functies’;
- Faciliteren van een integraal ruilproces met een volwaardige plaats voor de landbouw;
- Elk bedrijf moet, binnen de gestelde kaders, zijn of haar eigen transitiepad kunnen kiezen, dat past bij de persoonlijke situatie, het bedrijf en de omgeving;
- Geef ruimte voor eigen keuzes en ondernemerschap en ondersteuning van de transitie van agrarische bedrijven gericht op de goede ondernemer op de goede plek (maatwerk);
- Behoud van goede locaties voor melkvee- en veehouderij daar waar passend binnen het bodem- en watersysteem’;
- Biedt ruimte aan duurzame hoogproductieve land- en tuinbouw passend binnen de omgeving;
- Houd de mogelijkheid open voor innovaties en integrale oplossingen om te werken aan emissiereductie, verdere verduurzaming en andere gebiedsopgaven;
- Het bieden van duidelijkheid op korte termijn;
- Het faciliteren van passende transitiepaden;
- Het handhaven van een verdienvermogen voor agrarische bedrijven in transitie;
- Hervreiden van milieu(emissie)ruimte om een transitie mogelijk te maken;
- Bieden van handelingsperspectief. Dat betekent dat ondernemers die te maken krijgen met beperkingen worden gecompenseerd en/of gefaciliteerd om tot oplossingen te komen in het belang van een duurzaam toekomstperspectief.
- Inzet van vrijkomende grond ten behoeve van de blijvers. Zodat ondernemers kunnen extensiveren of stappen kunnen zetten naar NiL of biologische landbouw.
- Het faciliteren en waarderen van het zetten van kleine stappen en het hanteren van een passend tijdspad.

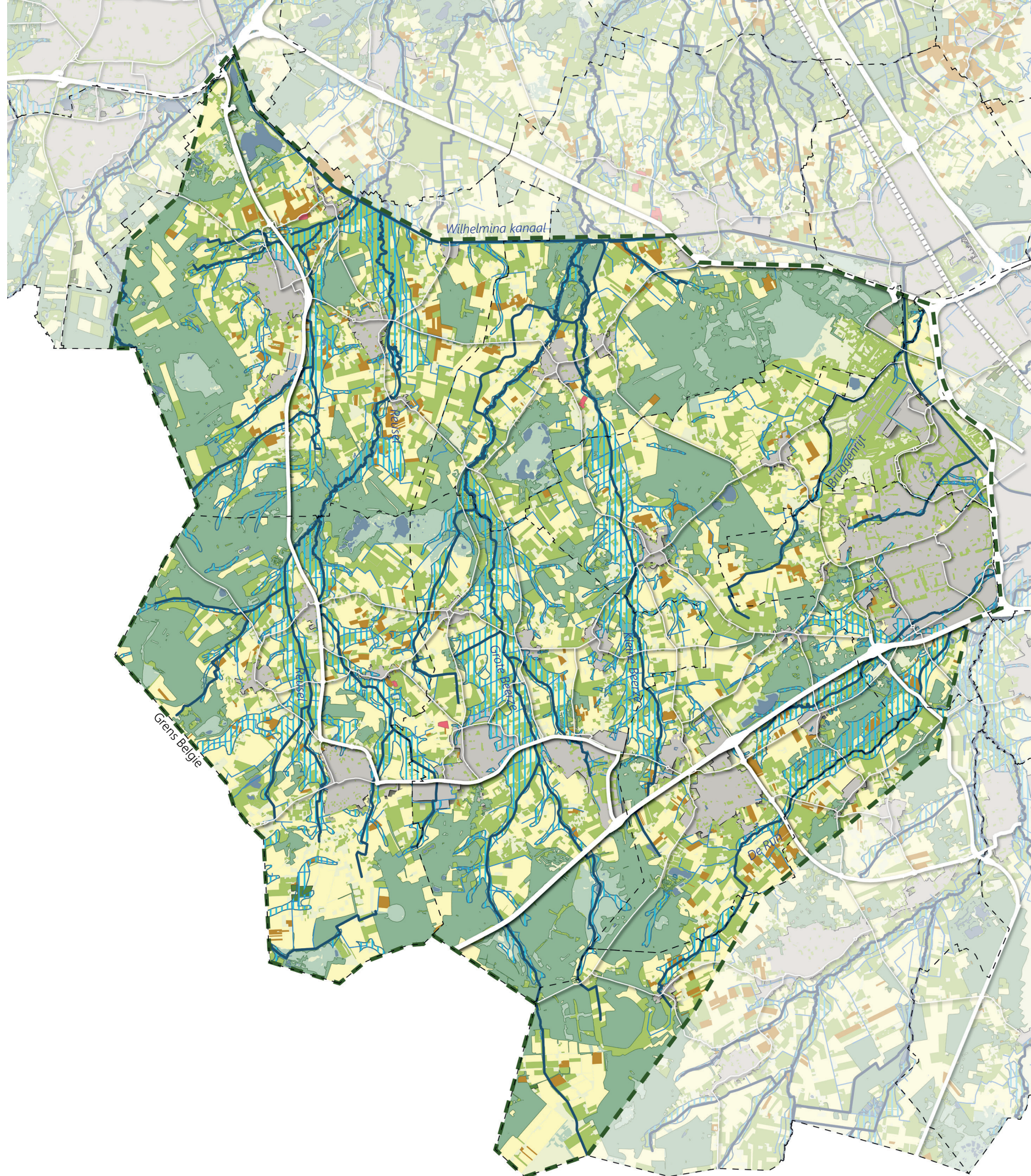
Boeren Perspectief (BP)

Naast gebiedsprocessen als GGA zal elke boer individuele keuzes voor zijn bedrijf moeten maken voor de toekomst. Dit beseffen, ervaren, tot inzichten én keuzes komen is een lastig proces. Er is daarom begeleiding nodig voor hoe de landbouwtransitie uiteindelijk landt aan de keukentafel. Maar wel komend vanuit een plek waar al vertrouwen is. Langjarige trajecten zijn nodig om boeren bij te staan in de vaak ingrijpende keuzes die moeten worden gemaakt ongeacht of bedrijven uiteindelijk stoppen, verplaatsen, of toewerken naar een meer extensieve bedrijfsvoering of juist technologische innovaties. De inzet van een lokaal ondersteuningsnetwerk is cruciaal om BP te laten slagen. En samen met lokale overheden ondernemers te begeleiden en faciliteren.

Het plan Boeren Perspectief (hierna plan BP) is bedoeld te komen tot langjarige, onafhankelijke, individuele en groepsgewijze begeleiding van boeren. De basis wordt gevormd door twee pijlers: de keukentafel en een netwerkstructuur. Aan die keukentafel vinden gesprekken plaats met behulp van een procesbegeleider. Die begeleidt – indien nodig langjarig - het proces dat moet leiden tot het ontwikkelen én realiseren van een duurzaam toekomstperspectief zodat elk bedrijf voldoet aan de eisen van de maatschappij, markt en omgeving. Vertrouwen is daarbij het sleutelwoord. Boer en procesbegeleider moeten vanuit een veilige tussenruimte met elkaar opereren, zodat de boer zelf zijn eigen duurzame toekomstperspectief kan definiëren. Het plan BP bouwt voort op bestaande bottom-up initiatieven en netwerken. De toegevoegde waarde van het plan BP is om al bestaande bottom-up initiatieven zodanig te verknopen en verspreiden dat het totaal wordt versterkt en iedere boer kan worden bereikt en bediend. Om dat te bewerkstelligen is de tweede pijler cruciaal: een netwerkstructuur. Deze wordt gevormd door regionale knooppunten. Daar komen alle relevante regionaal actieve partijen samen. Bijvoorbeeld de regionale afdelingen van LTO en het NAJK, (boeren)netwerken rondom een of meerdere thema's (bodem, natuurinclusieve landbouw, nutriëntenmanagement, eiwit van eigen land, etc.), gebiedsvertegenwoordigers (vanuit GGA, erf- of plattelandscoaches of andere gebiedsgerichte initiatieven), bedrijfseconomische studieclubs, fieldlabs (bijvoorbeeld rondom innovatie), etc. Elke provincie zal minimaal 1 tot enkele regionale knooppunten bevatten die samen een landelijk knooppunt vormen. Elk regionaal knooppunt heeft de volgende rollen: het werven van procesbegeleiders, overzicht behouden (wordt elke boer bereikt en is er behoefte aan meer netwerken?), delen van kennis en ervaringen primair binnen de regio, signaleren van regionale en grotere systeem-blokkades en inspiratieregisseur. Het regionale knooppunt heeft kennis van de gebiedsopgaven voor de betreffende regio, verbindt boeren met experts, is de schakelkast voor het effectief begeleiden van de individuele en groepen boeren en onderhoudt contacten met andere stakeholders zoals provincie, gemeenten, waterschappen en anderen. De laatste rol betreft monitoring omtrent de voortgang van het transitieproces. Het landelijke knooppunt heeft (deels) andere rollen. Als eerste moet het partijen in regio's faciliteren en begeleiden in het opzetten van regionale knooppunten. Daarnaast moet het zorgen voor kennisuitwisseling en het onderling leren tussen regionale knooppunten. En heel belangrijk: het opzetten van een opleiding en kwaliteitsborgingssysteem voor procesbegeleiders. Daarnaast fungeert het als centraal kenniscentrum, signaleert het - via de regionale knooppunten - landelijke blokkades en pakt deze op met betreffende systeemspelers, en zorgt het voor wederkerigheid tussen beleid en boeren.

Samenhang Plan BP met GGA Kempenland-West

Plan BP en GGA zijn afzonderlijke organisatiestructuren maar het mag duidelijk zijn dat er sprake is van een grote samenhang te meer omdat er gedachten gaan om een regionaal knooppunt te ontwikkelen binnen Kempenland West. Plan BP en GGA KLV staan naast elkaar maar niet los van elkaar. Het is vanuit beide kanten van belang om zorg te dragen voor een gedegen afstemming en uitwisseling.

Legenda

- Stedelijkgebied/kernen
- Waterlopen KRW
- Natuur
- Grasland
- Akkerland
- Fruit/boomkwekerijen
- Kassen
- Beekdalen
- Gemeentegrens
- Plangebied

Bron: Provincie Noord-Brabant

5.5 Kerndoelen recreatie

Het gebied is nadrukkelijk van belang ten behoeve van recreatie zowel voor bewoners van de Kempen als bezoekers uit de directe omgeving. Het doel is behoud van extensieve vormen van recreatie in balans met de omgeving. Recreatie bestaat met name uit extensieve vormen als wandelen, fietsen, paardrijden. Een negatieve invloed op beschermde natuurwaarden als gevolg van een toenemende recreatiedruk (denk aan extra verkeersbewegingen, loslopende honden, aanleg parkeerplaatsen, geluidsverstoring) dient te worden voorkomen. De toenemende recreatiedruk (op specifieke locaties en tijden) vraagt om een gebiedsgerichte regie. Tevens kunnen kwetsbare delen binnen het N2000-gebied (habitattypen) door een betere regulering worden ontzien.

5.6 Kerndoelen leefbaarheid

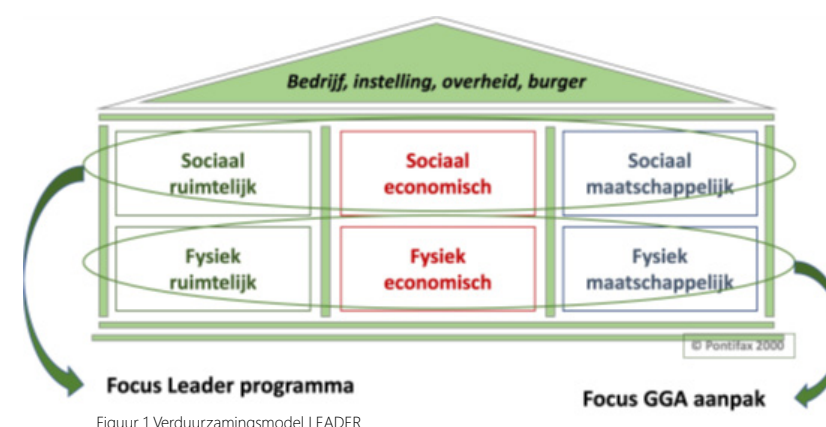
Leefbaarheid gaat in deze over de mate waarin het buitengebied van Kempenland-West aantrekkelijk en/of geschikt is om te wonen of te werken. Vaak wordt onderscheid gemaakt tussen de fysieke omgeving, de sociale omgeving en veiligheid. Duidelijk is dat bij de beoordeling van de mate van leefbaarheid verschillende factoren een rol spelen zoals aanwezigheid van voldoende voorzieningen (scholen, winkels, sportfaciliteiten, groen en openbaar vervoer) of aspecten die de mate van (sociale) veiligheid bepalen zoals de aanwezigheid en kwaliteit van buurtcontacten, inbraak, vandalisme en verkeer. Ook zaken die te maken hebben met het milieu zoals vervuiling, luchtkwaliteit en geluidsoverlast zijn van belang. De beschikbaarheid van lokaal vervoer is van groot belang voor de leefbaarheid van de gemeenschap. Tegelijkertijd zien we in de kleine gemeenschappen een sterk sociaal verband van mensen die zich realiseren dat zij voor de leefbaarheid van hun gemeenschap op elkaar zijn aangewezen. Het gebied telt dan ook een groot aantal collectieve initiatieven op diverse terreinen als huisvesting, (buurt)zorg, maatschappelijke ontmoetingen en een sterk verenigingsleven op het vlak van sport en cultuur.

Binnen de gebiedsgerichte aanpak worden waar mogelijk de kansen voor versterking van de leefbaarheid, die kunnen ontstaan met de maatregelen voor het bereiken van de kerndoelen, meegenomen. Hierbij wordt aangesloten bij de Ontwikkelstrategie De Kempen die uitgaat van het principe van 'Brede welvaart'. Brede welvaart omvat alles wat mensen van waarde vinden. Naast materiële welvaart gaat het ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en veiligheid. Het gaat hier veelal om sociaal-maatschappelijke aspecten.

GGA en LEADER zijn met elkaar verweven

Kempenland-West is eveneens aangewezen als LEADER-gebied. Waar de GGA zich met name richt op de fysiek ruimtelijke opgaven, is het van belang om ook voldoende aandacht te geven aan de economische en maatschappelijke opgaven in het gebied: de instandhouding en versterking van de aantrekkelijkheid van het gebied voor wonen, werken en recreëren en versterking van de brede welvaart. Met de Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) binnen Leader willen we dat alle mensen het fijn vinden binnen de Kempen, dat iedereen mee kan doen en zich kan ontplooiën. Volgens de Leader-visie is dit uitsluitend mogelijk middels een transitie van het landelijk gebied gebaseerd op een integrale benadering van de economische, ruimtelijke en maatschappelijke aspecten van het gemeenschapsleven. Die visie wordt weergegeven door het Verduurzamingsmodel (zie figuur 1), dat de ontwikkeling van bottom-up initiatieven van bewoners plaatst in ondersteunende (fysieke en sociale) ruimtelijke, economische en maatschappelijke omgevingen. Aan elk van deze 6 domeinen wordt aandacht geschonken vanuit een integrale benadering. Met die inbedding wordt het initiatief optimaal toegerust voor een succesvolle en volhoudbare realisatie. Het verduurzamingsmodel voor Kempenland-West toont tegelijkertijd hoe de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) en de LEADER-aanpak met elkaar verweven zijn. In elk initiatief is aandacht voor aspecten van elk van de zes verduurzamingsomgevingen (integraliteit). Niettemin zijn duidelijk accenten zichtbaar. In het kader van de GGA wordt door de regio intensief gewerkt aan met name de fysiek-ruimtelijke implicaties van deze uitdagingen. De LEADER-aanpak sluit daarbij aan en legt het accent op de sociale implicaties van de uitdagingen.

Het GGA en LEADER zijn dus in belangrijke mate aanvullend aan elkaar en worden ook als zodanig op elkaar afgestemd. In het verlengde van de Gebiedsgerichte Aanpak worden, onder meer door het Provinciaal Ondersteuningsnetwerk Transitie Buitengebied, programma's ontwikkeld voor individuele ondersteuning van ondernemers (zoals omschakelende agrarische bedrijven). In het LEADER programma wordt gekozen voor ondersteuning van collectieve burgerinitiatieven en zal dus geen individuele ondersteuning van ondernemers plaatsvinden. Vanuit LEADER wordt actief ingezet op onderlinge afstemming tussen de inspanningen van GGA, LOS en Provinciaal Ondersteuningsnetwerk. Het is uiteindelijk de integrale ontwikkelingskracht van de eigen gemeenschap die de kansen bepaalt om de uitdagingen die het gebied heeft met succes aan te pakken. Versterking van de eigen ontwikkelingskracht staat centraal in de visie waarop het LEADER-programma is gebaseerd.

Figuur 1 Verduurzamingsmodel LEADER

5.7.1 Doelen klimaat

Nationale doelen ten aanzien van klimaat betreft onder andere emissiereductieopgaven van broeikasgassen als methaan afkomstig van veehouderij en akkerbouw. De nationale klimaatopgave voor de veehouderij is een gezamenlijke opgave van het Rijk en de provincies waar we met name met generieke, in combinatie met gebiedsgerichte, maatregelen het doelbereik moeten realiseren. Het Rijk heeft als taak het generieke beleid te verankeren. Voor de GGA is het doel om bij de uitwerking van gebiedsgerichte maatregelen zoveel mogelijk synergie te realiseren tussen doelen voor natuur, water en de klimaatopgaven. Daarnaast stimuleren we de vastlegging van CO₂ in landbouwbodems en streven we naar koolstofvastlegging in 'bomen, bos en natuur'. Beleid, inrichting en beheer moet worden aangepast aan een veranderend klimaat. Schade en ontwrichting door weersextremen worden zoveel mogelijk beperkt.

5.7.2 Doelen verstedelijking en wonen

In het gebied wonen ca. 80.000 mensen verspreid over kerkdorpen en buurtschappen. In de grotere kernen zijn alle noodzakelijke voorzieningen op het terrein van winkelaanbod, basiszorg, onderwijs, cultuur, etc. te vinden. Daar zijn de inwoners ook grotendeels op aangewezen. De bevolking vergrijsst in een hoger tempo dan gemiddeld in Nederland. In veel van de kernen zien we mede daardoor initiatieven voor collectieve woonprojecten. Het inwoneraantal stijgt als gevolg van bevolkingsgroei maar ook door migratie naar het gebied als gevolg van de ontwikkeling van de high-tech industrie in de regio en de aantrekkelijkheid van de woonomgeving. De zgn. 'schaalsprong'. De aanwezige kennisintensieve maakindustrie én het feit dat het in de regio goed wonen, werken en leven is, zorgen voor een forse groei. Dat resulteert in meer bedrijven, meer banen, meer inwoners en een groot en toenemend verdienvermogen. Er is versneld actie nodig om te voorkomen dat de groei stagneert en de regio vastloopt. De regio maakt deze schaalsprong bovendien door in een tijd waarin het welzijn van inwoners onder toenemende spanning staat. Economisch gaat het veelal goed, maar het welzijn en de kwaliteit van de leefomgeving houdt daarmee geen gelijke tred. Dit verhoogt de druk op de woningmarkt. De meeste gemeentelijke bouwplannen bevinden zich in of aangrenzend aan de huidige kernen.

5.7.3 Doelen energie

De energiedoelstellingen worden in regionaal verband (regio Hart van Brabant en metropoolregio Eindhoven) uitgewerkt en opgepakt. Dit is opgenomen in de RES (Regionale Energie Strategie) voor metropoolregio Eindhoven en de REKS (aangevuld met de 'K' van klimaat) voor de regio Hart van Brabant. Hierbij wordt ook direct een koppeling gelegd met maatregelen t.b.v. de klimaatopgave. In de REKS zijn de doelen beschreven, uitwerking en specificering moet nog plaatsvinden. Relevant is het zoekgebied 'wind boven nieuw bos na 2030'. Dit zoekgebied ligt voor een (beperkt) deel in de gemeente Hilvarenbeek nabij natuur en landgoederen. Daarnaast wordt gesproken over energiehubs de Baars. In Reusel zijn op de grens met België sinds 2014 vijf windmolens gerealiseerd door Eneco. Momenteel loopt een tweede initiatief, ditmaal ingegeven vanuit de ondernemers en inwoners, voor extra windmolens aan de oostzijde van dit gebied. De gemeente Bergeijk heeft de Pielis als voorkeursgebied benoemd voor zon- of windopwekking. Daarnaast is er windpark De Pals. Samen met Agrowind Reusel zijn er kansen voor bovenloop Beerze.

5.7.4 Doelen mobiliteit en infrastructuur

Naast rijks infrastructuur als de A58, A67 en het Wilhelminakanaal liggen er provinciale wegen binnen het plangebied van GGA Kempenland-West. Dit zijn: N269 (Reusel-Hilvarenbeek); N284 (Reusel-Hapert); N395 (Hilvarenbeek-Oirschot); N397 (Eersel en Valkenswaard). Als eigenaar van wegen en rijkswateren ben je een stakeholder binnen het gebiedsproces. Het is goed om aandacht te houden voor de effecten van veranderingen van de bodem en waterhuishouding op de afwatering langs de weg, de fundering van een weg en onderliggende voorzieningen zoals faunapassages faunapassages en kruisingen met waterlopen (N284 kruising met Groote Beerze en Raamsloop). Voordat een ingreep wordt voorbereid is het nuttig om met de belanghebbenden de benodigde maatregel te bepalen. Ook afstemming bij het beheer van bermen is binnen Kempenland-West van belang gezien het bestrijden van de exoot Japanse Duizendknoop.

Rondom de N269 spelen al langer diverse ontwikkelingen. Op dit moment is een intentieovereenkomst tussen gemeente en provincie gesloten. Zowel gemeente Hilvarenbeek als Reusel-De Mierden voeren actief beleid om landbouwverkeer te weren uit de dorpskernen. Er worden omleidingsroutes ontworpen en uitgevoerd. De trek van landbouwverkeer de grens over, alsook sluipverkeer zorgt voor druk op de wegen op landgoed de Utrecht. De Dunsedijk wordt veel gebruikt door recreatief verkeer, met name naar en van Herberg 'In den Bockenreyder' en ontmoetingscentrum 'Voor Anker'. Parkeren in het gebied is een probleem. Veel recreanten komen met de auto naar het gebied. De huidige parkeervoorzieningen zijn (tijdens piekuren) niet toereikend.

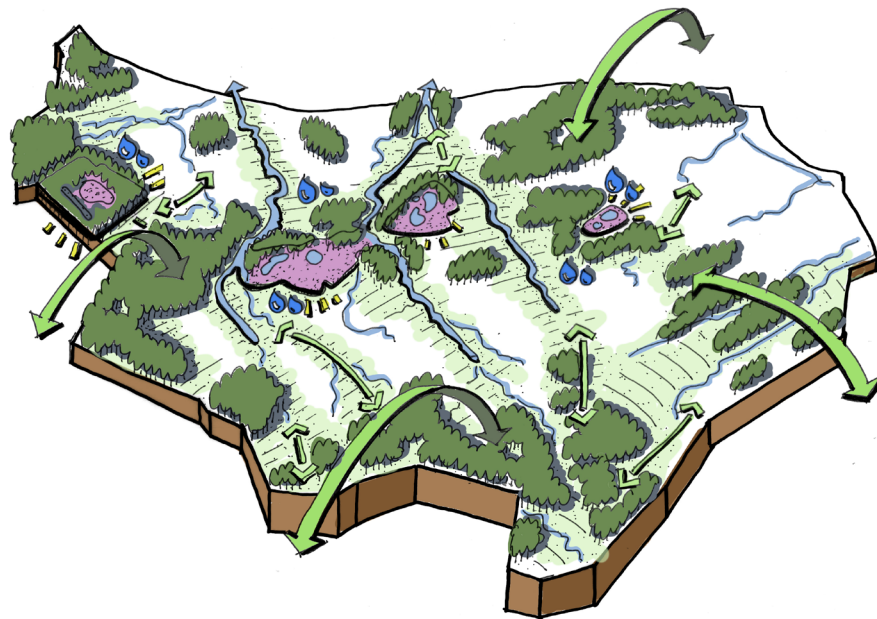

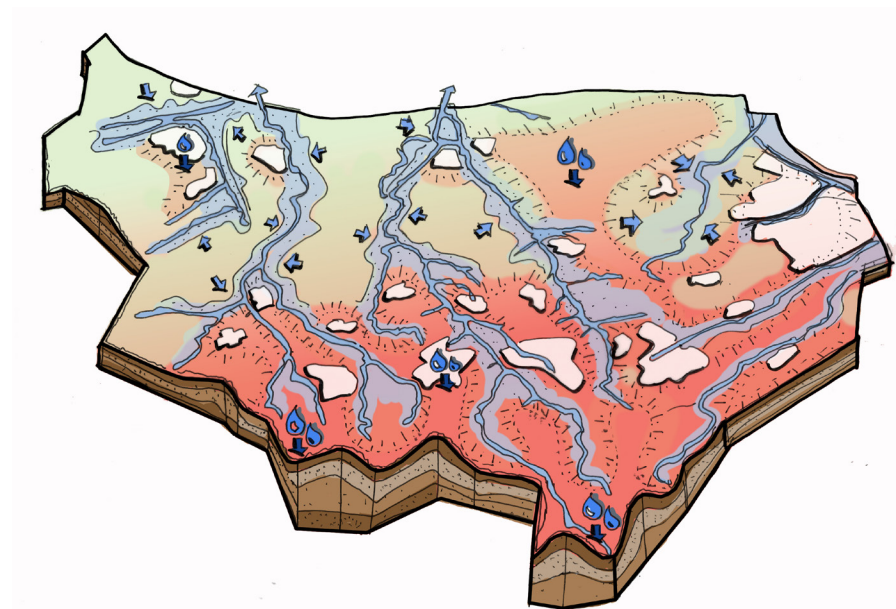
6. UITGANGSPUNTEN EN STRUCTURERENDE PRINCIPES

De verschillende kerndoelen kunnen van elkaar afhankelijk zijn. Maatregelen (t.b.v. het halen van de doelen) kunnen invloed hebben op elkaars doelbereik of kunnen (afhankelijk van de locatie) zelfs conflicterend zijn. Om invulling te geven aan de kerndoelen zullen er op projectniveau keuzes nodig zijn. Om later deze keuzes op projectniveau mogelijk te maken kent het Koersdocument uitgangspunten en structurerende principes. De uitgangspunten en structurerende principes zijn nodig om samen met alle gebiedspartijen 'de koers' te bepalen voor het gebied. Waar willen we samen met het gebied naar toe? Welke contouren, kaders, uitgangspunten spreken we hierover af? Uit de inhoudelijke gebiedsanalyse en uit de gesprekken met de gebiedspartners worden onderstaande uitgangspunten en structurerende keuzes van belang geacht (in willekeurige volgorde):

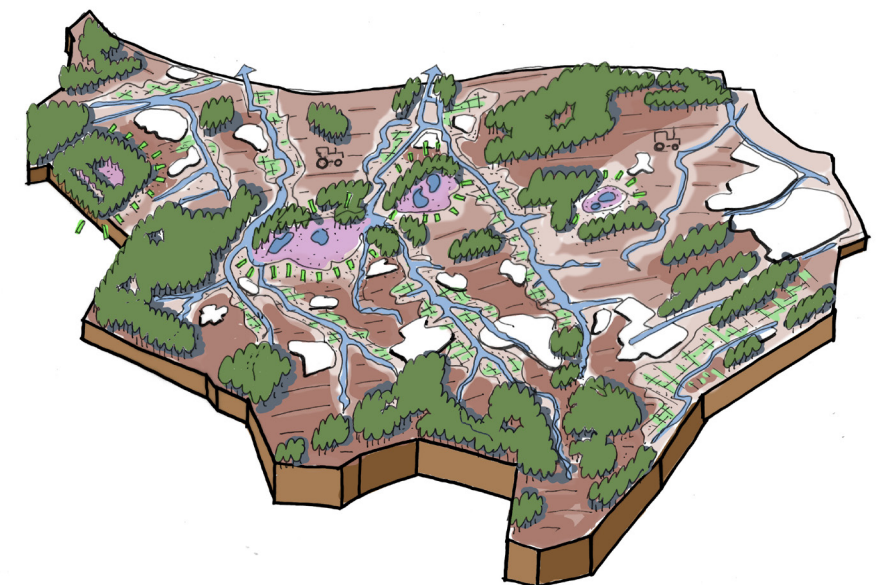
NATUUR

BODEM EN WATER

LANDBOUW

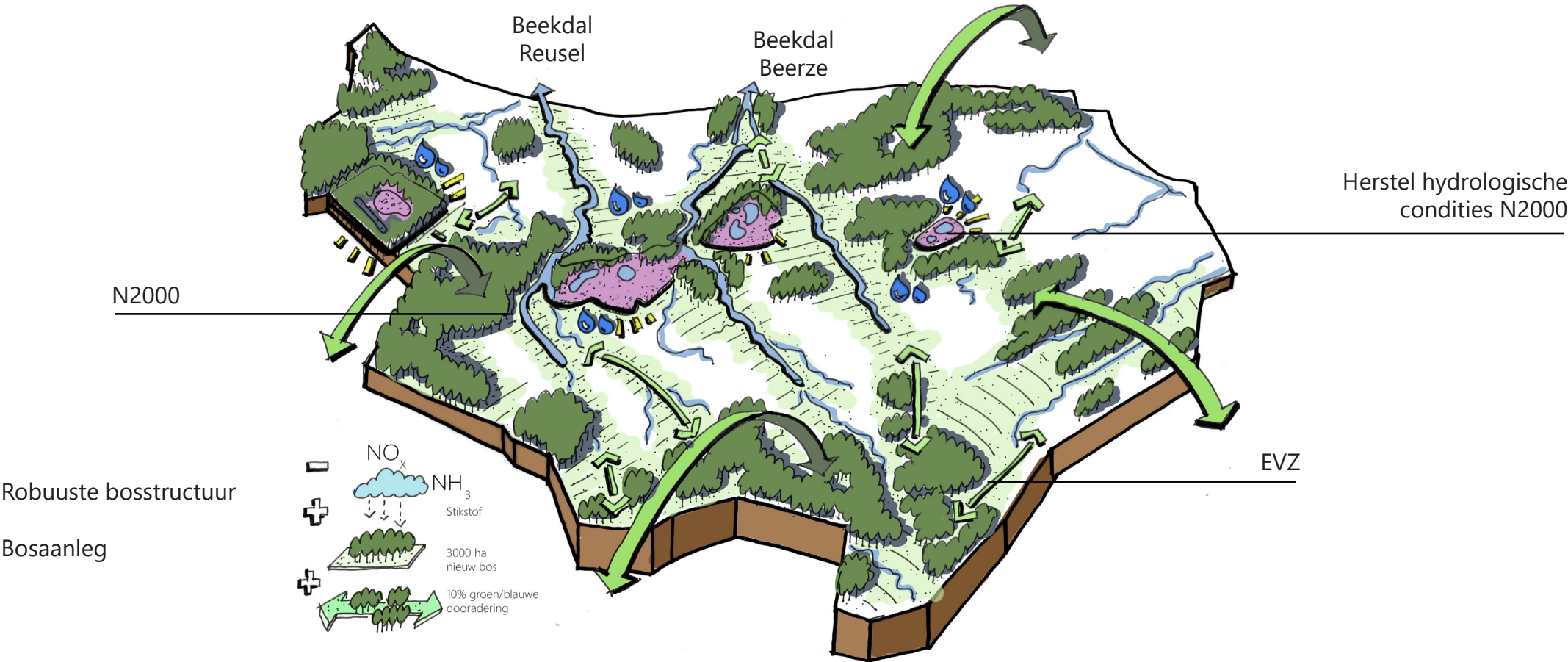
6.1 UITGANGSPUNTEN EN STRUCTURERENDE PRINCIPES

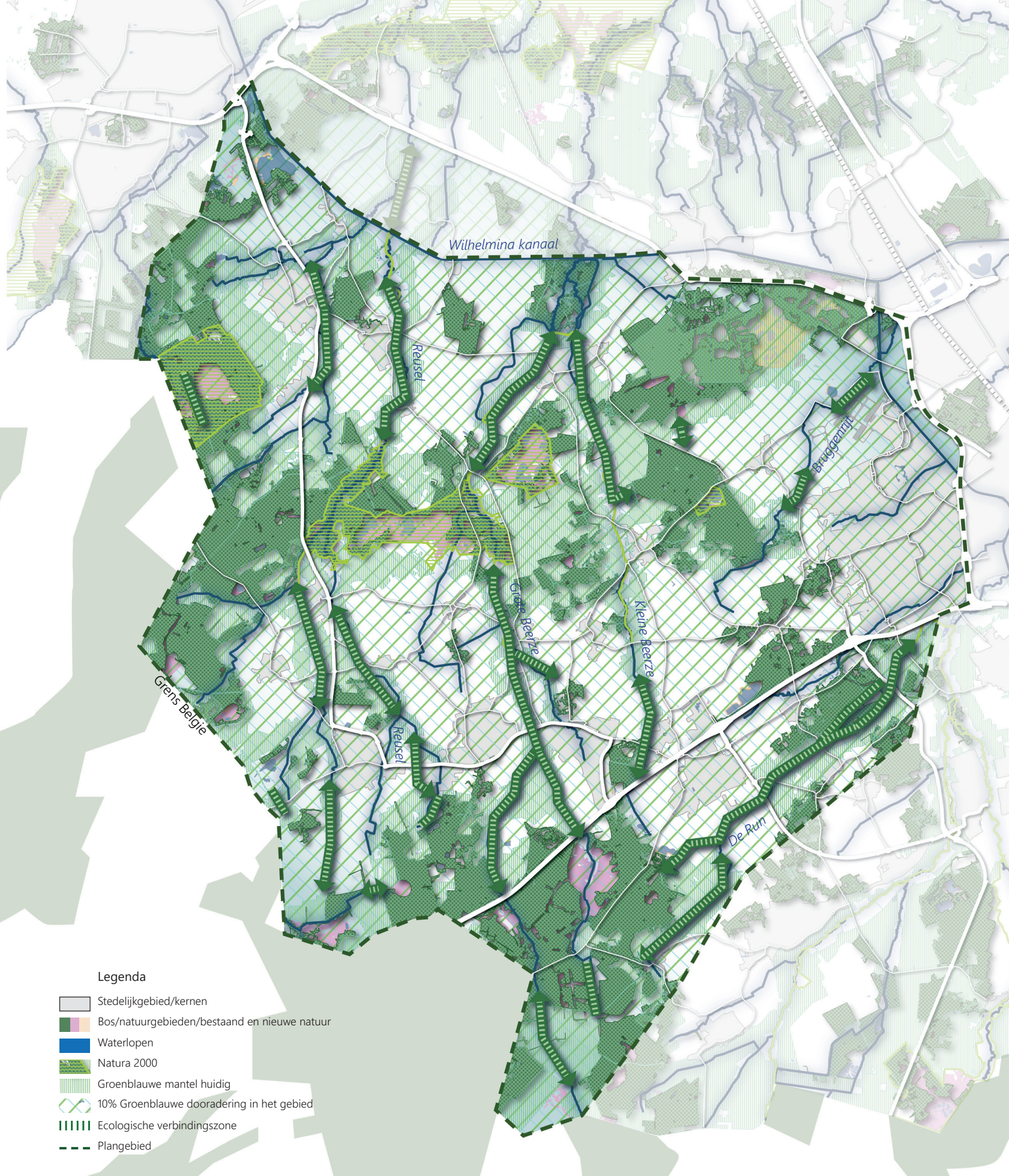
Natuur

Vanuit Natuur ligt de prioriteit op een duurzame instandhouding van de aangewezen habitattypen en –soorten binnen het Natura 2000-gebied Kempenland-West. Duurzame instandhouding van habitattypen is, naast verlaging van de stikstofdepositie, sterk gerelateerd aan het herstel van het watersysteem (verhogen grondwaterpeilen, verbeteren waterkwaliteit en vergroten kwelstromen). Systeemherstel en ‘water en bodem als sturend principe’ zijn ook belangrijke uitgangspunten t.b.v. natuurherstel. De knelpunten uit de Natuurdoelanalyse Kempenland-West (bronvermelding NDA 2023 AnteaGroup) worden opgepakt binnen de GGA Kempenland-West waarbij de focus ligt op het gesprek en besluitvorming over die maatregelen die de belangen van meerdere partijen raken (zie figuur 2). De mogelijke maatregelen t.b.v. de Natura 2000 doelen worden zoveel mogelijk gecombineerd met de overige opgaven rondom Natuur, Water en Landbouw. De minder complexe maatregelen (die geen belangen van andere raken) worden benoemd als ‘no regret maatregelen’ en worden zo spoedig mogelijk separaat aan het GGA-gebiedsproces opgepakt. Aanvullende maatregelen uit de NDA worden door de provincie (Programma Natuur) verder uitgewerkt. Binnen de GGA vindt een check plaats of alle uit te voeren aanvullende maatregelen uit de NDA een plek krijgen binnen de diverse uitvoeringsprojecten.

Maatregel nr. (Bron NDA)	Omschrijving
13	Hydrologisch herstel inzigtgebied (bron van maatregel met indicatie van oppervlakte (1600 ha): subsidiemaatregelen) (H4010A).
14	Bronmaatregelen: verminderen eutrofiëring vanuit landbouwgebied (afstroom in zijging) naar vennen en beken (H4010A, H3260A). Betreft extensivering landbouw kundig gebruik, omschakeling naar biologische landbouw en dergelijke.
15	Verminderen onttrekkingen grondwater in de omgeving.
16	Hogere streefpeilen van stuwen om hoger afwateringsniveau te bereiken in beken en grotere watergangen door aanvullende afspraken met kritische percelen (Provincie Noord-Brabant, 2022).
17	Sponswerking stedelijk gebied herstellen (Provincie Noord-Brabant, 2022). Betreft water vasthouden en infiltreren in bovenstrooms gelegen kernen zoals Lage Mierde, Hoogeloon, Netersel en Vessem.
18	Aanleg waterbassins inclusief waterbesparende irrigatiemaatregelen (Provincie Noord-Brabant, 2022). Kunstmatige structuren nodig om water de kans te geven te infiltreren. Hierbij kan worden gedacht aan het realiseren van meer waterberging buiten het Natura 2000-gebied (bijvoorbeeld bekkens).

Figuur 2 Maatregelen uit NDA Kempenland-West die binnen de GGA verder worden uitgewerkt.

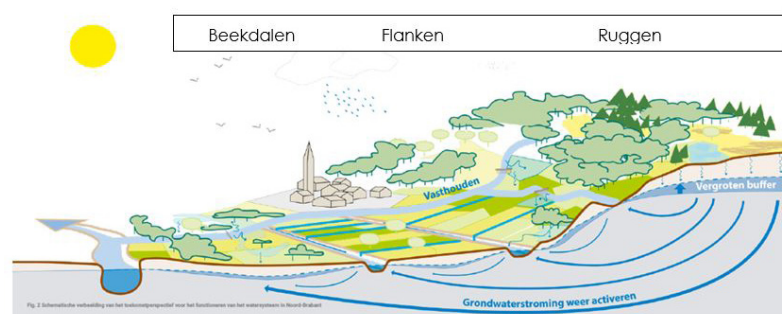
6.2 UITGANGSPUNTEN EN STRUCTURERENDE PRINCIPES

Water en bodem als sturend principe.

Water en bodem spelen een belangrijke rol in de ruimtelijke inrichting en het grondgebruik. In de loop van de tijd hebben we het water- en bodemsysteem steeds verder afgestemd op het grondgebruik. Door het intensieve gebruik van ons land en het veranderende klimaat lopen we tegen de grenzen van de maakbaarheid aan. Natuur- en waterkwaliteit staan onder druk en weerextremen leiden steeds vaker tot schade voor het bestaande grondgebruik (zowel landbouw als natuur). Deze veranderende omstandigheden vragen om een andere benadering. In plaats van water en bodem naar onze hand te zetten moeten we meer gebruik maken van de natuurlijke werking van het water- en bodemsysteem. Hierdoor worden risico's op schade beperkt en worden de omstandigheden voor kwetsbare functies verbeterd. Daarom heeft het kabinet besloten om water en bodem sturend te laten zijn bij de inrichting van Nederland. Dit vergt een omslag in ons denken en aanpassingen in de inrichting van onze waterhuishouding, de zogenaamde Watertransitie.

Binnen het plangebied van GGA Kempenland-West worden de volgende watersysteem-eenheden onderscheiden (uit 'Ruimtelijk beeld watertransitie' van H+N+S):

- Ruggen
- Flanken
- Beekdalen

Figuur 3 Schematische verbeelding van het toekomstperspectief voor het functioneren van het watersysteem (bron: H+N+S, 5 oktober 2022)

Deze watersysteem-eenheden hebben elk een eigen plek in het watersysteem en hebben op hoofdlijnen ook eigen kenmerken qua landschap, bodem, grond- en oppervlaktewater.

Ruggen

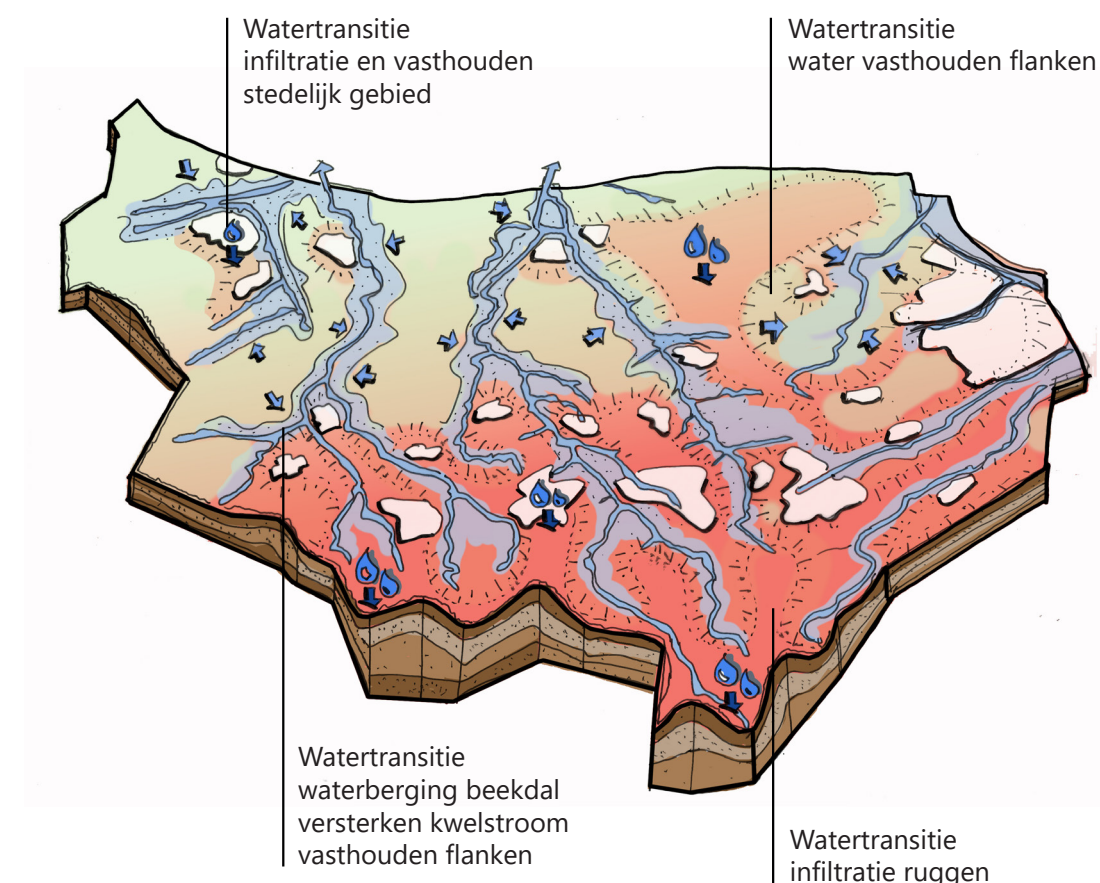
In de hoger gelegen delen van het landschap (Ruggen) ligt de grondwaterstand diep onder het maaiveld en is over het algemeen sprake van een dik pakket aan beter doorlatende grondlagen. Al het regenwater dat op de ruggen valt wordt bij voorkeur zo veel mogelijk in het gebied vastgehouden om ter plekke te infiltreren. Hierdoor wordt het grondwatersysteem maximaal gevoed en ontstaat er een vertraagde voeding van de lageregelegen gronden. Op de ruggen is bij voorkeur geen sprake van afstromend oppervlaktewater.

Het streefbeeld van de Ruggen kenmerkt de volgende uitgangspunten:

1. Al het water infiltreert
2. Onttrekkingen zijn niet meer vanzelfsprekend
3. Wat schoon is moet schoon blijven
4. Bijdrage voorkomen wateroverlast benedenstrooms
5. Beperken uitspoeling van nutriënten uit de bodem.

Beekdalen

De Beekdalen vormen de natuurlijke laagste gebieden in het waterlandschap. Het water dat op de ruggen is geïnfiltreerd, kwelt hierop. Door vertraagde voeding vanuit het grondwatersysteem is er sprake van een jaarronde voeding en relatief stabiele, hoge grondwaterstanden. Hierdoor is ook jaarrond sprake van toestroom van water naar de beek zelf. Alleen bovenstrooms in het systeem (waar dit vanuit het systeem natuurlijk is) kan sprake zijn van droogval van de beek. Om voldoende water in het grondwatersysteem vast te houden, moet de afvoer beperkt blijven. Dit betekent dat in de beken en beekdalen water op een zo hoog mogelijk peil moet worden gehouden. Oppervlaktewaterpeilen en grondwaterstanden staan in de beekdalen daarom (relatief) dicht aan maaiveld. In de beken is verder sprake van een natuurlijke dynamiek van water aan- en afvoer. De beekdalen vormen ook het verzamelpunt van het oppervlaktewater dat van de flanken afstroomt. In de beekdalen is er oorspronkelijk ruimte om pieken op te vangen en vast te houden (dynamische berging).

Het streefbeeld van de Beekdalen kenmerkt de volgende uitgangspunten:

1. Het wordt natter door hogere grondwaterstanden
2. Water krijgt meer ruimte (inundatie)
3. Beken blijven stromen
 - a. Er is sprake van een natuurlijke dynamiek in water aan- en afvoer
 - b. Kwelstromen zijn hersteld
 - c. Droogval alleen waar dit vanuit het systeem natuurlijk is
4. Er is sprake van schoon water (schoon genoeg voor gewenste ontwikkelingen)

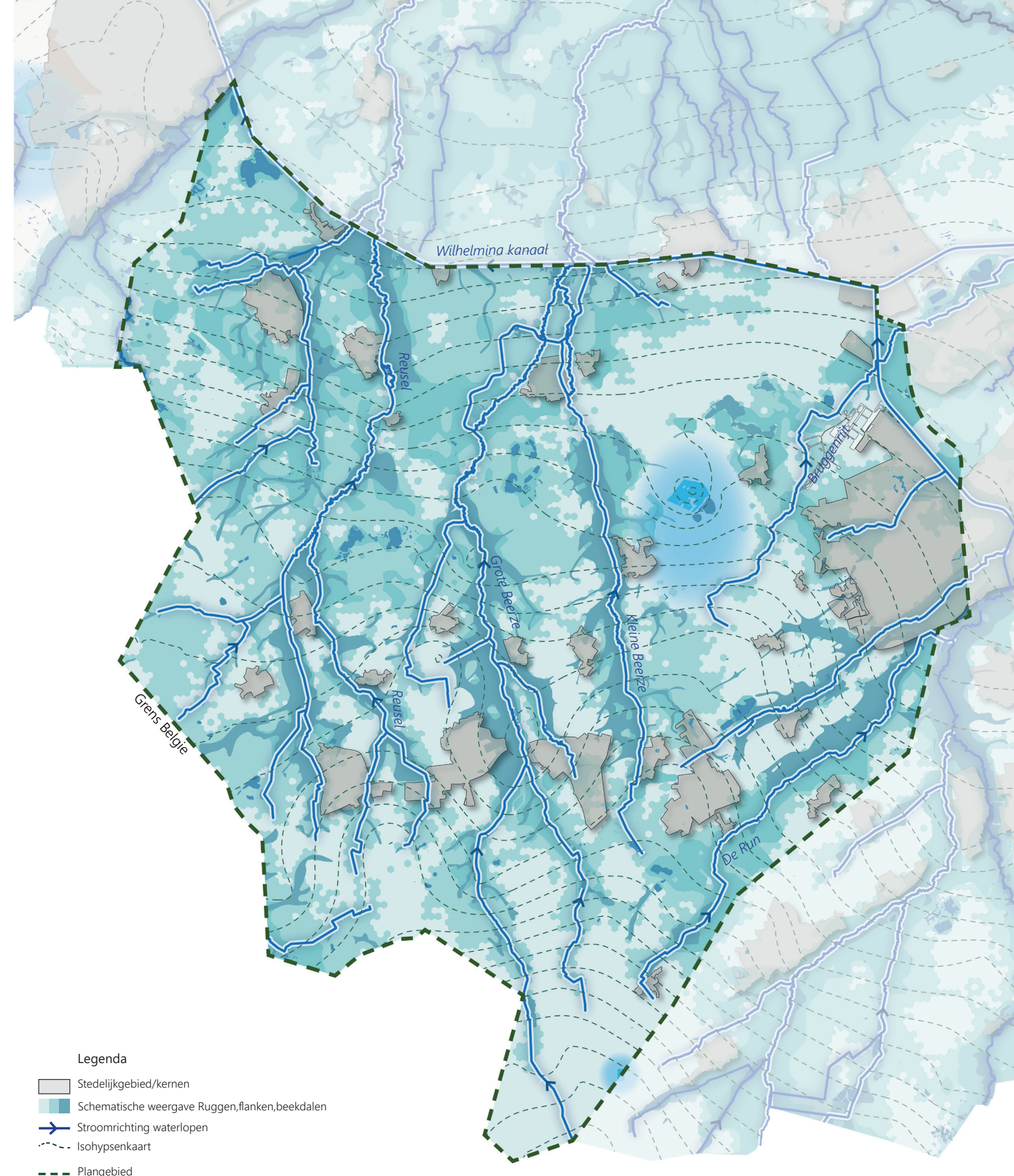
Flanken

Op de overgang van de ruggen naar de beekdalen liggen de flanken. De flanken vormen in alles een overgangsgebied, dat zich kenmerkt door landschappelijke en hydrologische gradiënten. Er treedt ondiepe kwel op vanuit de ruggen en hoger op de flanken geïnfiltreerd regenwater. Hemelwater dat op de flanken valt infiltreert deels via de bodem en wordt deels opgevangen en vastgehouden in greppels, sloten en laagten. Vanuit deze greppels, sloten en laagten kan het hemelwater vervolgens infiltreren. De bodem heeft een hoog organisch stofgehalte, er is sprake van een gezond bodemleven en goede doorworteling waardoor deze een hoog waterbergend vermogen heeft en regenwater goed in de bodem kan indringen. Alleen bij piekbuien wordt overtollig hemelwater afgevoerd. Hoger op de flanken op kwellend grondwater kan via de greppels, sloten en laagten lager op de flank ook weer infiltreren.

Het streefbeeld van de Flanken kenmerkt de volgende uitgangspunten:

1. Stijgende grondwaterpeilen
2. Extra lokale waterberging in natte tijden
3. Minder beregening nodig

In de uitwerkingsfase worden met de betreffende stakeholders gezamenlijk de best passende keuzes gemaakt. Toekomstige keuzes binnen de planvorming dienen een bijdrage te leveren aan het herstel van een robuust water- en bodemsysteem (systeemherstel). Het natuurlijk systeem is het uitgangspunt bij de keuze van de gebruiksfunctie. Herstel van het watersysteem kent een gezamenlijk belang voor zowel landbouw (duurzame watervoorraad, beperken droogteschade) als natuur. De exacte uitwerking (het hoe) vindt plaats met belanghebbenden op deelgebieds- en projectniveau. Op termijn willen we met een set van KPI's (zoals Biodiversiteitsmonitoren en het bedrijfsbodem- en waterplan (BBWP) de gewenste ontwikkelrichting voor ondernemers, marktpartijen en overheden inzichtelijk en kwantitatief maken. De ambitie is om te komen tot een integrale systematiek richting de boer die inzicht geeft in zowel de opgaven als de maatregelen die daaraan bijdragen.

6.3 UITGANGSPUNTEN EN STRUCTURERENDE PRINCIPES

Landbouw

De Kempen heeft veel te bieden op het gebied van landbouw en voedsel. In tal van plantaardige en dierlijke ketens zijn toonaangevende bedrijven aanwezig, zowel in de primaire sector, de toeleverende en verwerkende industrie. Tegelijkertijd moet worden geconstateerd dat er in het landelijk gebied grote opgaven bestaan als het gaat om water, bodem, natuur en gezondheid. De uitdagingen voor de landbouw en voedselketens zijn dermate groot dat een langjarige, consistente aanpak nodig is om de noodzakelijke veranderingen in ketens, een systeemtransitie, te kunnen realiseren.

Het grootste deel van het landelijk gebied is – en blijft – agrarisch. De landbouw is van belang voor ons cultuurlandschap en ons voedsel. Juist deze sector zit midden in een ingrijpende transitie. Ze zoekt naar de balans tussen economisch rendabel zijn en bijdragen aan een gezonde leefomgeving. De landbouwsector speelt een belangrijke rol in het realiseren van de doelen voor natuur, water en klimaat. Tevens kan de agrarische sector een bijdrage leveren aan andere transities zoals de transities naar een circulaire en biobased economie, duurzame energie en meer plantaardige en alternatieve eiwitten.

Bij individuele agrariërs en in gebiedsprocessen is behoefte aan duidelijkheid over een toekomstbestendige ontwikkelingsrichting en een haalbaar handelingsperspectief die passen bij de gebiedsdoelen en de lokale omgeving. In dit Koersdocument is op basis van het huidige en verwachte beleid en ontwikkelingen beschreven welke het meest passend zijn binnen de verschillende landschapstypen. Het zijn nadrukkelijk voorbeelden van passende ontwikkelrichtingen omdat we als uitgangspunt hanteren dat een toekomstperspectief uiteindelijk in een gebied zelf met de betrokken stakeholders in (lopende of nog te starten) gebiedsprocessen wordt vormgegeven. En omdat de keuze van de boer zelf hierin van wezenlijk belang is. (Zie ook het uitgangspunt 'ruimte voor maatwerk').

Landbouwperspectief en kansrijke transitiepaden

De agrarische bedrijfsvoering meer in lijn brengen met de condities van een robuust bodem- en watersysteem (de zogenaamde omgevingswaarden) brengt een forse opgave met zich mee, voor zowel agrarische ondernemers zelf als voor de ketenpartijen en overheden.

Een landbouwtransitie vraagt ook om een beleidstransitie. Een landbouwtransitie slaagt alleen als overheden en gebiedspartijen in beweging komen om ondernemers te faciliteren bij het zetten van stappen die passen bij het bedrijf en de ontwikkeling van de omgeving.

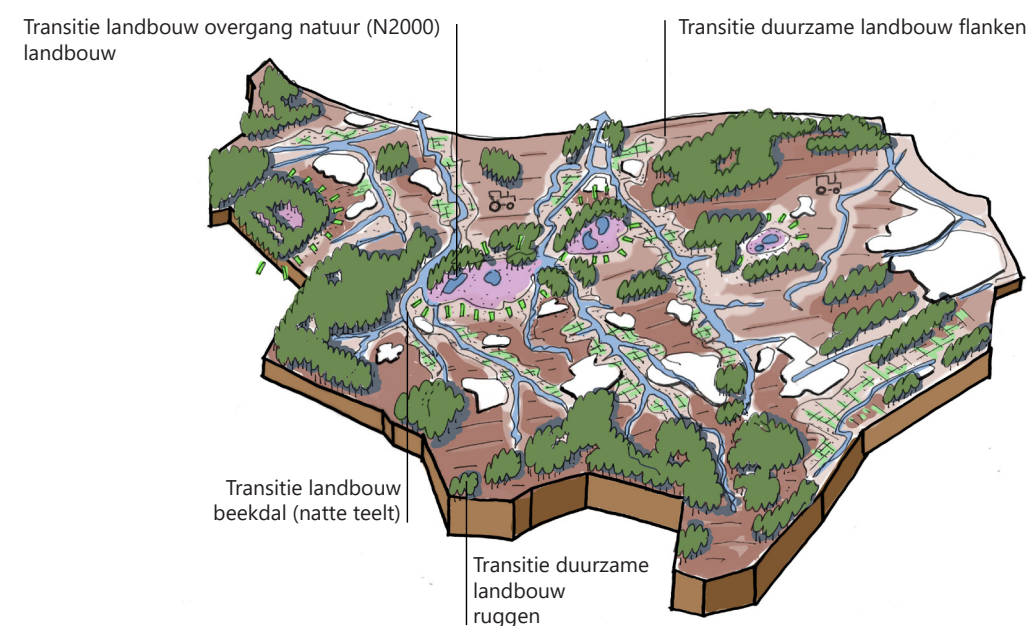
Elk gebied en elke ondernemer vraagt daarbij om maatwerk afhankelijk van concrete opgaven, condities en draagvlak. Het is aan de ondernemers zelf om – binnen de condities van een robuust bodem- en watersysteem en de omgevingswaarden – keuzes te maken in relatie tot de bedrijfsvoering. Hiervoor dienen nieuwe duurzame verdienmodellen te worden ontwikkeld. Uitgaande van het principe van 'de goede boer op de goede plek in de goede Ausgangssituatie om in samenhang met zijn omgeving de toekomst in te gaan' moet aan de verschillende transitiepaden ruimte worden gegeven en de ondernemer dient hierin te worden gefaciliteerd. Alleen dan is er sprake van een handelingsperspectief.

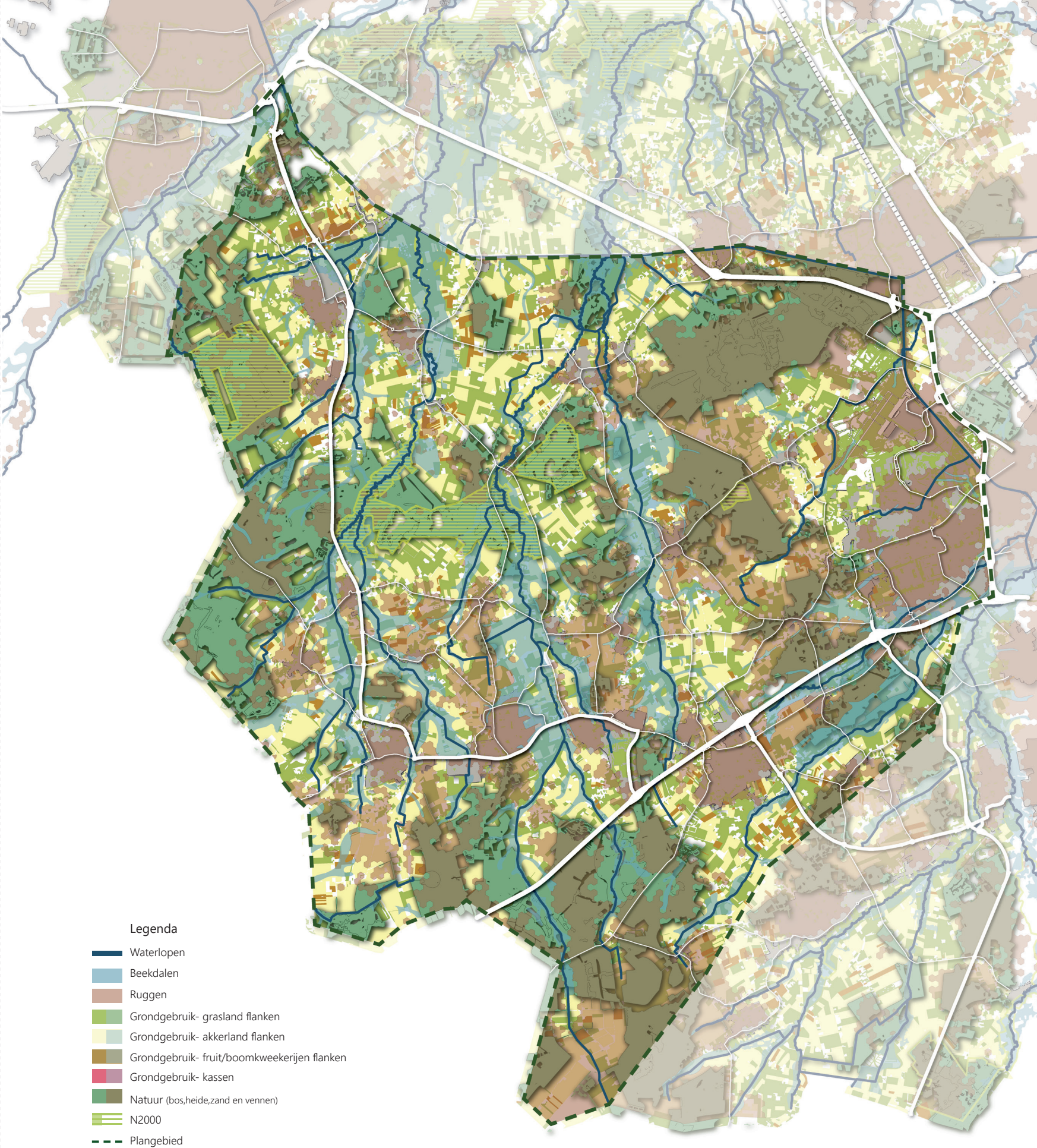
Er worden vijf transitiepaden onderscheiden: (1) Hightech gesloten; (2) Hightech Open; (3) Biologisch plus; (4) Multifunctioneel/ Maatschappelijk en (5) Natuur & Landschap. Voor de high tech gesloten systemen geldt dat er ruimte moet zijn in de vergunning en op het bouwblok om te kunnen innoveren en een gezonde

bedrijfsontwikkeling door te kunnen maken. High tech open systemen vragen om zekerheden ten aanzien van de watervoorziening en een stuurbaar watersysteem, ruimte voor het toepassen van innovaties en mogelijkheden om teeltondersteunende voorzieningen toe te kunnen passen om teelten verder te verduurzamen. Een goede verkaveling, en beschikbaarheid van grond met langjarige zekerheid en tegen passende voorwaarden, is cruciaal, zowel voor de high tech open systemen als voor de transitiepaden biologisch en natuur en landschap. Specifiek voor de melkveehouderij een goede huiskavel om ook weidegang toe te kunnen passen. Daarnaast is het van belang dat ondernemers beloond worden voor prestaties ten aanzien van bodem, water en landschapsbeheer. Stimulerend beleid helpt hierbij. In de veehouderijsectoren is het van belang dat ondernemers in staat worden gesteld om via integrale oplossingen en managementmaatregelen te werken aan verduurzaming en maatschappelijke opgaven zoals reductie van stikstof en methaanemissies. En dat deze oplossingen ook beleidsmatig geborgd worden. Voor het transitiepad maatschappelijk is het van belang dat wet en regelgeving ruimte biedt om nieuwe activiteiten mogelijk te maken tegen aanvaardbare kosten. De zogenaamde transitiepaden zijn opgesteld door LTO Nederland. Hier verwijzen naar <https://www.lto.nl/onderwerpen/transitiepaden/>

Het zijn denkrichtingen waarbij ondernemers de vrijheid hebben om deze denkrichtingen in hun bedrijfsvoering vorm te geven. Het zal zelden voorkomen dat de bedrijfsvoering van een ondernemer puur en alleen gericht is op één denkrichting, in de praktijk zal de bedrijfsvoering vaak neerkomen op een samenstelling van de verschillende denkrichtingen/ transitiepaden. Daarnaast zijn er in elke sector stoppers en nieuwkomers. Bekend is dat een significant deel van de agrarische ondernemers in de komende 10 jaar stopt. De gebiedsontwikkeling is erop gericht dat (gronden van) stoppende boeren een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van 'gebiedseigen' blijvende boeren (om zo bijvoorbeeld extensivering van melkveehouderij mogelijk te maken). Veel ondernemers passen al elementen van de transitiepaden toe in hun bedrijfsvoering. Dat noemen we het basispad en is een logisch startpunt voor verdere doorschakeling naar een of meerdere andere transitiepaden. Het is eerder een startpunt dan een eindpunt. Risico van het basispad is de grote afhankelijkheid van overheidsbeleid en het beperkte economische toekomstperspectief. Het vergt lef maar ook een perspectief om te kijken welke ontwikkelingen, gelet op de specifieke sectorale en regionale omstandigheden, nodig zijn en of de keuze voor een ander transitiepad daar niet beter op aansluit.

Onderstaand is het ontwikkelperspectief voor agrarische ondernemers aan de hand van de vier landschapstypen en watersysteemeenheden beschreven (uit: 'Ruimtelijk beeld watertransitie' van H+N+S (2022)).

6.4 UITGANGSPUNTEN GEBIEDSOVERSTIJGEND

We beginnen niet bij 0

Gebiedsontwikkeling is niet nieuw. Met name vanuit natuur- (N2000) en wateropgaven (NNP en KRW) zijn er binnen Kempenland-West de laatste jaren al diverse projecten in gang gezet of al uitgevoerd. Alle partijen zijn gebaad bij een voorspoedige uitvoering. We willen voorkomen dat lopende uitvoeringsprojecten als gevolg van het op te starten GGA-proces stagneren. Het is echter wel mogelijk dat een bestaand project een te sectorale doelstelling heeft. Onderzocht moet worden of de doelstelling van het project moet worden verbreed. Er zijn spelregels opgesteld over hoe om te gaan met bestaande projecten. Vergevorderde projecten gaan onveranderd door. Minder gevorderde projecten worden onder regie gesteld van het GGA-gebiedsproces. Het bestaande projectteam krijgt dan een nieuwe/ aanvullende opdracht.

Spelregels bestaande projecten

- Vergevorderde projecten gaan onveranderd door.
Vergevorderde projecten zijn projecten:
 - waarvan bijna alle (laatste perceel) gronden zijn verworven óf
 - waarvan de gronden middels een VSS besluit zijn bestemd óf
 - waarvan vergunningen reeds zijn verleend óf
 - waarvan de uitvoering loopt óf
 - die recent zijn uitgevoerd en in een nazorgfase verkeerd.

Voorbeelden van vergevorderde projecten binnen GGA Kempenland West zijn NNP De Utrecht, Beekherstel Kleine Beerze, Groote Beerze fase 1 en fase 3 en Beekherstel Reusel (traject tot aan weg Langvoort).

- Minder gevorderde projecten worden onder regie gesteld van het gebiedsproces.
Minder gevorderde projecten zijn projecten:
 - waarvan niet alle gronden zijn verworven óf
 - waarvan planvorming nog niet ver gevorderd is óf
 - waarvan de vergunning nog niet definitief is verleend.

Voorbeelden van minder gevorderde projecten binnen GGA Kempenland-West zijn Groote Beerze fase 2 en Bovenstroomse deel beekherstel Reusel.

Grondstrategie

De ruimtelijke opgaven waarvoor de gebiedspartners binnen Kempenland-West aan de lat staan zijn omvangrijk. Er is veel grond nodig voor functies zoals woningbouw, bedrijventerreinen, wegen, landbouw(transitie), natuurherstel, klimaatadaptatie en beekherstel. Ook opgaven vanuit de stikstofaanpak, energietransitie, bossenstrategie, biodiversiteitsherstel, klimaatadaptatie en de watertransitie vragen ruimte. Deze ruimtelijke opgaven zijn ook allen aan de orde in het gebied Kempenland-West. De ruimte is echter schaars en beschikbaarheid niet vanzelfsprekend.

Gebiedspartijen binnen Kempenland-West hebben het belang aangegeven van een gezamenlijke grondstrategie waarbij een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie en inzichtelijke besluitvorming moeten bijdragen aan een gecoördineerde inzet van vrijkomende grond, te verdelen naar de verschillende opgaven.

Grondeigenaren hebben een belangrijke sleutel in handen om de gebiedsgerichte aanpak, alsook de diverse ruimte vragende ontwikkelingen tot een succes te maken. Voor veel opgaven is grondbezit c.q. eigendom van belang, bijvoorbeeld voor de aanleg van infrastructuur, woningbouw, bedrijventerreinenontwikkelingen en hermeandering van een beek. Voor een deel van de opgaven is grondbezit niet noodzakelijk (en vaak zelfs niet gewenst) en is grondbeschikbaarheid of (mede) gebruik op andere manieren te organiseren, bijvoorbeeld via ruimtelijk beleid of door afspraken te maken over zelfrealisatie of meervoudig ruimtegebruik.

De optelsom van alle ruimte vragende opgaven in het gebied is groot. Met monofunctioneel ruimtegebruik gaan de opgaven niet passen, maximaal multifunctioneel grondgebruik is noodzakelijk. Ook zullen er bestuurlijke keuzes gemaakt moeten worden. Het organiseren van grondbeschikbaarheid en consensus met de gebiedspartners over de inzet van gronden voor de opgaven en doelen in het gebied is belangrijk. Daarom is het van belang inzicht te hebben in elkaars grondportefeuille, samenwerkingsafspraken op het gebied van grondzaken te maken en een gezamenlijke grondstrategie op te stellen. Aan de hand van de gezamenlijke grondstrategie op GGA-niveau kan per deelgebied het grondstrategieplan voor grondbeschikbaarheid worden opgesteld met de concrete instrumenten. Het grondstrategieplan geeft duidelijkheid over de taakstelling en doelen, op kaart vastgesteld en de taak- en rolverdeling tussen de gebiedspartners op het gebied van grondbeschikbaarheid.

De doelstellingen en opgaven binnen Kempenland-West kunnen niet bereikt worden binnen de huidige functies, bestemmingen en eigendommen. Het is essentieel om breed (gebiedsgericht) en integraal (in plaats van sectoraal) te gaan werken aan de opgaven in het gebied. Dat houdt in dat ook breed naar grondbeschikbaarheid en multifunctioneel grondgebruik moet worden gekeken en niet alleen naar verwerving. Bovendien zijn er veel belanghebbenden in een gebied aanwezig en ook actief op de grondmarkt. Daarom is het ook van belang en wenselijk dat gebiedspartners met elkaar afspraken maken over grondzaken.

Communicatie en participatie

Goede communicatie is in een proces als dit een voorwaarde, zowel intern (binnen en tussen de verschillende teams en partijen) als extern (naar andere betrokkenen en geïnteresseerden). De gekozen aanpak is in de kern participatief. We werken op allerlei manieren en niveaus samen met betrokkenen, zowel gebiedspartners als andere organisaties, bewoners en ondernemers in het gebied. Bij het opstellen van het koersdocument heeft participatie plaatsgevonden met vertegenwoordigers van de samenwerkende partners én hun achterban. Bij de uitwerking van de deelgebieden zal ook participatie en communicatie plaatsvinden met lokale belanghebbenden.

De ambitie van de communicatie en participatie in het proces is dat betrokkenen en geïnteresseerden zich onderdeel voelen van een gezamenlijke transitie, deze als positief ervaren en hieraan bijdragen wanneer zij nieuwe initiatieven starten. Ze voelen zich gezien en gehoord in hun behoeftes en ambities. Tegelijk staan ze open voor andere perspectieven. Ze zijn zich bewust van de overkoepelende opgaven, ook als die niet direct in het eigen belang zijn of zelfs daar tegenin gaan. Een gedeelde toekomstvisie voor Kempenland-West die kan rekenen op steun vanuit de achterban en waaraan belanghebbenden en stakeholders met intrinsieke motivatie/ interesse -binnen bepaalde kaders- actief hebben kunnen bijdragen.

Voor gebiedsgerichte aanpak Kempenland-West is een stakeholderanalyse gedaan. Grofweg gaan we uit van vijf doelgroepen:

- Gebiedspartners én hun achterban: nemen actief deel aan het bestuurlijk overleg en de (ambtelijke) gebiedstafel van gebiedsgerichte aanpak Kempenland-West. Hun achterban bestaat uit hun interne organisatie, bestuurlijke organisatie of leden.
- Grondeigenaren: eigenaren van gronden in het gebied of in het beïnvloedingsgebied van beoogde maatregelen. Hun belangen worden direct geraakt.
- Organisaties met intrinsieke motivatie/interesse: zij vertegenwoordigen een specifiek belang in het gebied maar zijn geen gebiedspartner. Bijvoorbeeld partijen als een agrarische natuurvereniging, dorpsraden of de heemkundevereniging.
- Individuen met intrinsieke motivatie/interesse: dit zijn inwoners, recreanten en ondernemers die geen direct belang hebben, maar zich wel (in meer of mindere mate) betrokken voelen.

Het doel is informeren en inzicht geven. Het onder de aandacht brengen van de (soms complexe) thematiek en de gezamenlijke belangen en opgaven. Helderheid over het beoogde proces en de rollen en verwachtingen van betrokken partijen. Inzicht en informatie geven over projecten en initiatieven die al bijdragen aan de gewenste ontwikkelrichting. Op een hoger niveau van participatie kan er, naast informeren en zicht geven, ook belang worden gehecht aan consulteren, toetsen of gezamenlijk besluiten. Door de schijnbaar losse elementen in een groter geheel te plaatsen, worden betrokkenen bewuster van de beweging die al gaande is en voelen zij zich eerder geneigd hieraan bij te dragen. Communicatie helpt betrokkenen om 'over elkaars muurtje te kijken'. Zo ontstaat er begrip voor de verschillende standpunten. Door bijvoorbeeld portretten, ontmoetingen, maar ook door het delen van uitkomsten van de diverse werkgroepen wordt meer inzicht verkregen in wederzijdse wensen en belangen.

In de communicatie en participatie wordt ook ingezet op het inspireren van diverse doelgroepen. Dit door het laten zien van goede voorbeelden en initiatieven van binnen en buiten het gebied. Juist door alternatieven concreet en beleefbaar te maken, wordt een visie meer dan woorden. Tegelijk laten we betrokkenen delen en ervaren wat het GGA- gebied bijzonder maakt. Zowel algemeen als project specifiek wordt input en feedback opgehaald bij betrokkenen. Inzichten worden vervolgens gedeeld met andere partners. Ook tijdens algemenere sessies en bij bijeenkomsten in het gebied wordt steeds input en feedback verzameld en teruggebracht in het proces. Per deelgebied wordt een participatie-aanpak op maat gemaakt. De trekker van het project is daarbij verantwoordelijk, maar kan worden ondersteund door de communicatiewerkgroep GGA. Insteek is dat de participatie plaatsvindt waardoor optimale betrokkenheid wordt bereikt.

In de communicatie en participatie haken we aan bij de algemene huisstijl van GGA. Voor het gebied Kempenland-West is een logo ontwikkeld in de stijl van GGA. Er is een projectwebsite: <https://www.ggagroenblauw.nl/gebieden/kempenland-west/kempenland/default.aspx>. Om te profileren als onafhankelijke afzender is er een eigen mailadres: kempenlandwest@ggagroenblauw.nl

Uitgangspunten proces GGA

Ruimte voor maatwerk

De diversiteit en het ondernemerschap van de agrarische ondernemers wordt benut. De ondernemer is zelf het beste in staat tot het kiezen van zijn of haar transitie pad dat, binnen de gestelde kaders, past bij de persoonlijke situatie, het bedrijf en de omgeving. Faciliteer en financier de transitie met ruimte voor maatwerk. Ruimte voor maatwerk houdt ook in dat overheden zullen moeten bewegen om zaken mogelijk te maken, buiten de kaders te denken en ondernemers te faciliteren om tot oplossingen te komen.

Uitwerking Overgangsgebieden

'Zet in op overgangszones om herstel van onze natuur mogelijk te maken terwijl de landbouw daarbij ook perspectief houdt.' Zo schrijven het NAJK, Vereniging Natuurmonumenten, LandschappenNL, Netwerk GRONDig, Federatie Particulier Grondbezit, Unie van Bosgroepen en BoerenNatuur in een brief gericht aan de Minister van LNV. Deze partijen beschrijven de behoefte om samen met Rijk en provincies na te denken over het inzetten van overgangsgebieden om systeemherstel in Natura 2000-gebieden mogelijk te maken én perspectief te bieden voor de landbouw.

Overgangsgebieden zijn (overwegend) agrarische gebieden direct grenzend aan Natura 2000-gebieden. Deze gebieden leveren een bijdrage aan de gunstige staat van instandhouding voor behoud en herstel van de biodiversiteit in Natura 2000-gebieden. Centrale vraag is: Wat moet er rondom de Natura 2000-gebieden gebeuren om te zorgen voor de instandhouding van de in het N2000-gebied gelegen habitattypen en -soorten. En als vervolgvragen: Hoe ver reikt dan het 'overgangsgebied'? En wat is er nodig om ervoor te zorgen dat er in het overgangsgebied een wenkend perspectief is voor de eigenaren, met name landbouwers, bewoners en gebruikers?

Door gebiedspartners binnen GGA Kempenland-West wordt nadrukkelijk de voorkeur uitgesproken om overgangsgebieden niet vooraf (door rijk op landelijk niveau) vast te leggen. Per Natura 2000-gebied en omgeving zijn de situaties anders én bepalend. 'Overgangszones' zijn een middel en géén doel op zich. Dit vraagt om maatwerk en zorgvuldigheid. Wat is in deze situatie het knelpunt t.a.v. de natuurdoelen in het aangrenzende N2000-gebied? Voor welk knelpunt moet de overgangsgzone een oplossing bieden? Wat betekent dit voor het huidige landgebruik en de omgeving? Een Landschapsecologische Systeemanalyse (LESA) kan hierbij een nuttig hulpmiddel zijn.

Hoe invulling te geven aan het begrip 'overgangsgebieden' is momenteel ook een vraag die speelt bij de rijksoverheid. Neemt het rijk het voortouw bij het begrenzen van overgangsgebieden? Bovenstaande is de aanpak zoals de gebiedspartijen binnen GGA Kempenland-West dit graag zouden zien. De opgaven, het instrumentarium en financiële middelen moeten gekoppeld worden aan de afbakening van het gebied. Met andere woorden een eventuele aanwijzing van overgangsgebieden moet in dienst staan van het doelbereik en is direct gekoppeld aan toewijzing van middelen en instrumenten.

Ruimte om te experimenteren

Niet alle effecten zijn vooraf exact te bepalen. Daarbij hoort dat er experimenteerruimte is om in de deelgebieden maatregelen en innovaties toe te passen en te monitoren om te zien of de resultaten bijdragen aan de ambities en doelstellingen. Zorg voor flexibiliteit om al werkende weg aan te passen en leerervaringen in het gehele gebied te delen. Dit in de vorm van pilots.

‘Goede landbouwgrond’ behouden voor de landbouw.

Goede landbouwgronden zijn gronden die op basis van de bodemgeschiktheid beperkte kans hebben op opbrengstverliezen door te natte of droge omstandigheden. Deze gronden liggen overwegend op de flanken. Hier ligt het primaat bij vormen van hoogproductieve duurzame landbouw die wordt bedreven binnen generiek gestelde kwaliteitseisen voor water, bodem, biodiversiteit en landschap. Bij de integrale afweging van concurrerende ruimteclaims worden deze waardevolle landbouwgronden zo veel mogelijk ontzien, tenzij deze functies heel goed met de hoogproductieve, duurzame landbouw kunnen worden gecombineerd.

Inzet van verkavelingsprocessen

Maak gebruik van integrale grondruilprocessen (als vrijwillige kavelruilen of WILG) om gebiedsdoelen, waaronder versterking van de landbouwstructuur, mogelijk te maken.

Ondersteun ‘koplopers’.

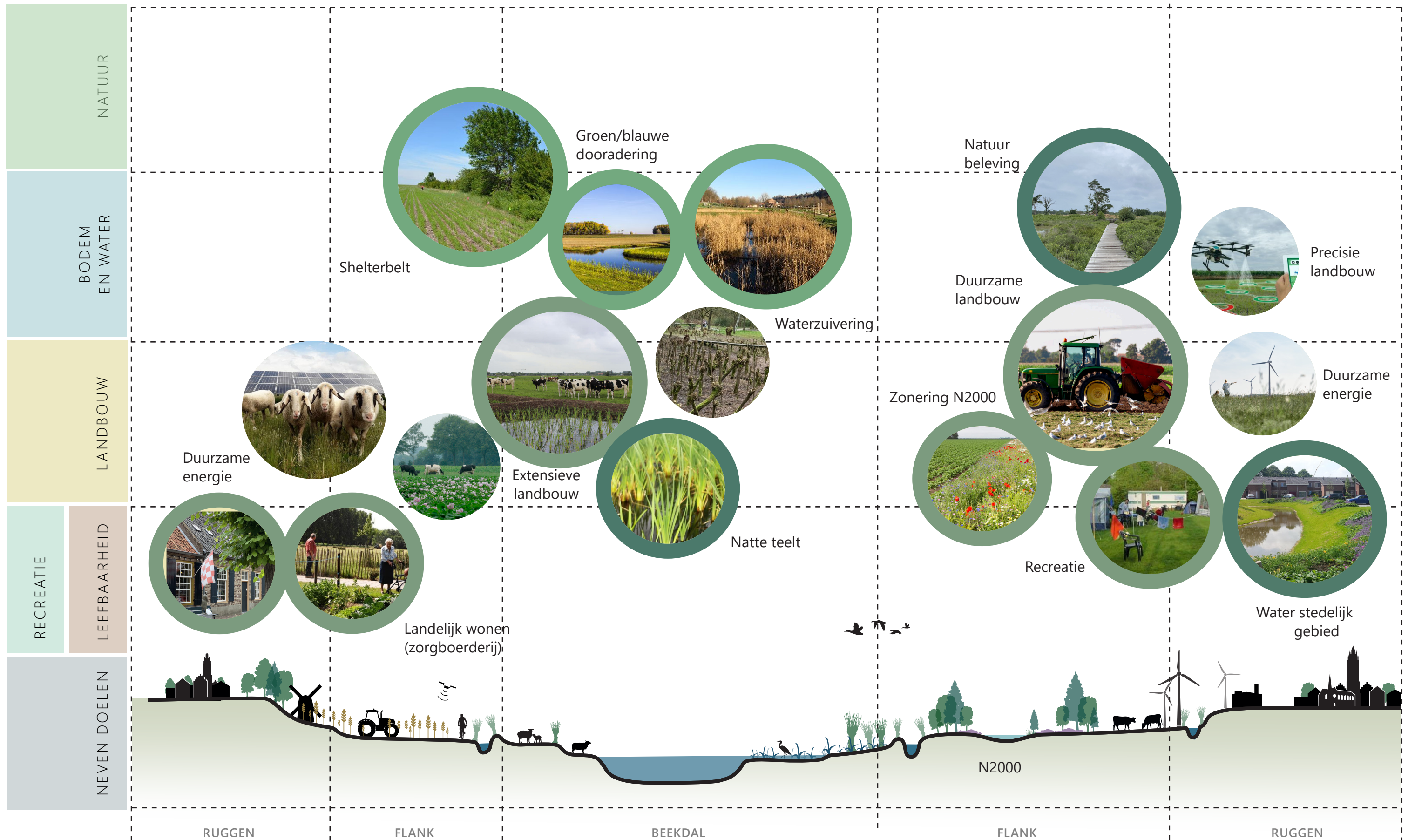
Koplopers lopen voorop in de transitie en weten zich economisch, ecologisch en maatschappelijk op een positieve manier te onderscheiden. Gebruik de kracht van goede voorbeelden. Breid bestaande instrumenten met positieve resultaten (als Bodem Up, Biodiversiteitsmonitor, Boerderij van de Toekomst, etc.) verder uit.

Transitie kost tijd

Niet alles kan meteen. Ook kan niet alles overal en tegelijkertijd. Transitie is een langjarig proces. Hanteer een realistisch tijdspad. Faciliteer en waardeer ook het zetten van kleine stappen in de gewenste richting. Wacht niet tot alles kan maar start met kansrijke initiatieven.

Uitgangspunten bij de uitwerking (op basis van geleerde lessen)

- De opgave en doelen staan centraal en verdienen een grondige analyse, waarbij de kennis uit het gebied wordt betrokken en duidelijk wordt aangegeven wat hiermee wordt gedaan.
- Oprechte interesse in de belangen van de partijen, onderhandelen over belangen en niet over standpunten en streven naar winst voor alle partijen.
- Betrouwbaar zijn, waarmaken wat je belooft.
- Onderbouw keuzes die worden gemaakt en deze onderbouwing tijdig delen.
- Aan de voorkant afspraken maken (ook over monitoring en wat te doen als het resultaat afwijkt van het plan) en deze afspraken nakomen.

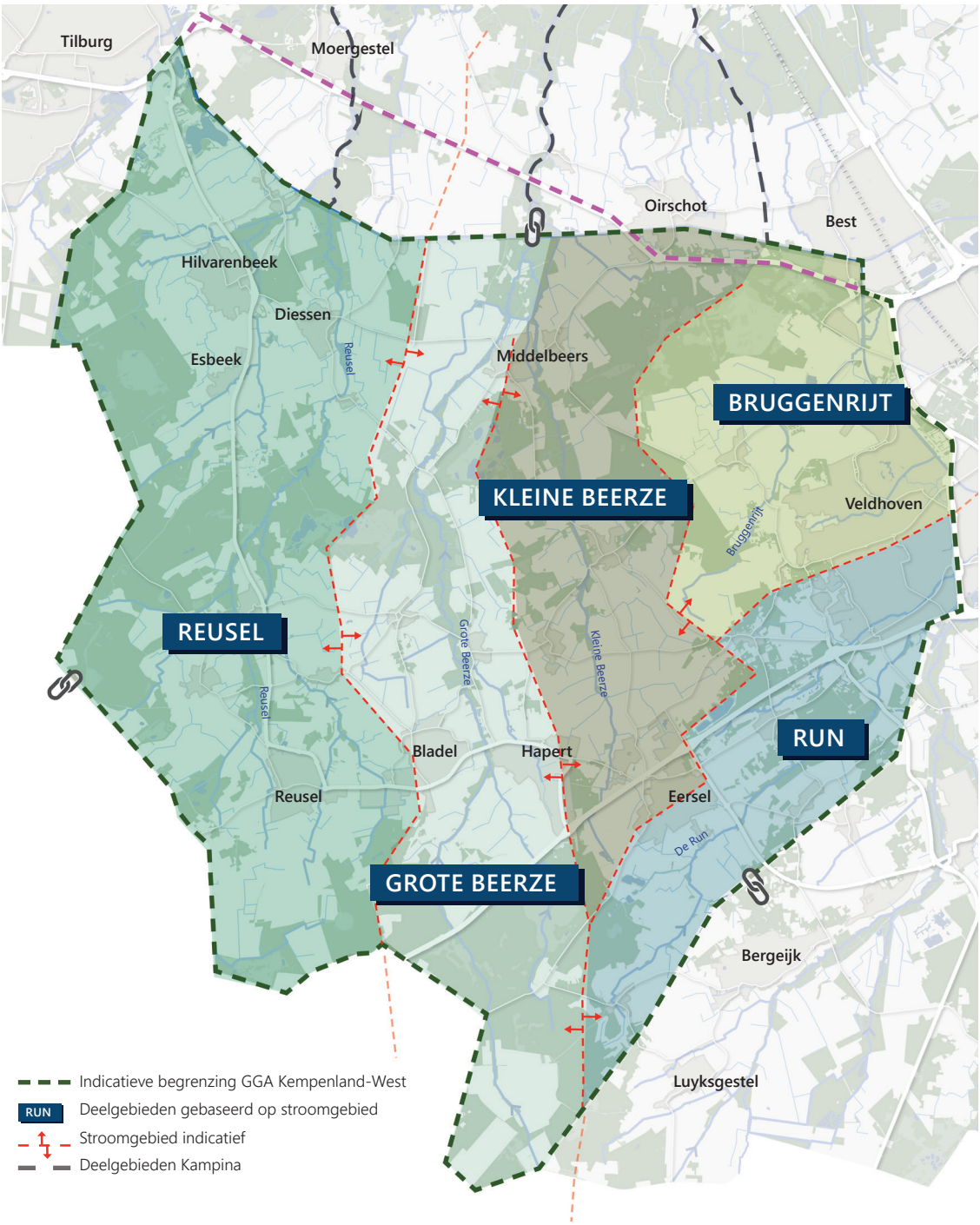

7. VERDIEPINGSSLAG

Stroomgebieden

Voorgaand zijn de opgaven en uitgangspunten in algemene zin beschreven, geldend voor het hele plangebied van GGA Kempenland-West. Maar het plangebied is niet uniform. Het plangebied van GGA Kempenland-West is met een oppervlakte van ca. 46.000 hectare een groot gebied. Het plangebied bestaat voor ca. 4.800 ha aan stedelijk gebied; 26.200 ha aan landelijk gebied en ca. 15.000 ha aan bos- en natuurgebied. De abiotische omstandigheden, het huidig landgebruik en de opgaven variëren per deel van het gebied. Daarom is het plangebied tijdens de analyse (t.b.v. het werkproces) opgedeeld in een 5-tal stroomgebieden. Zo onderscheiden we het stroomgebied van de Reusel, Groote Beerze, Kleine Beerze, Run en Bruggenrijt (omgeving Wintelre, Groot en Klein Meer).

STROOMGEBIED REUSEL

STROOMGEBIED BEERZEN

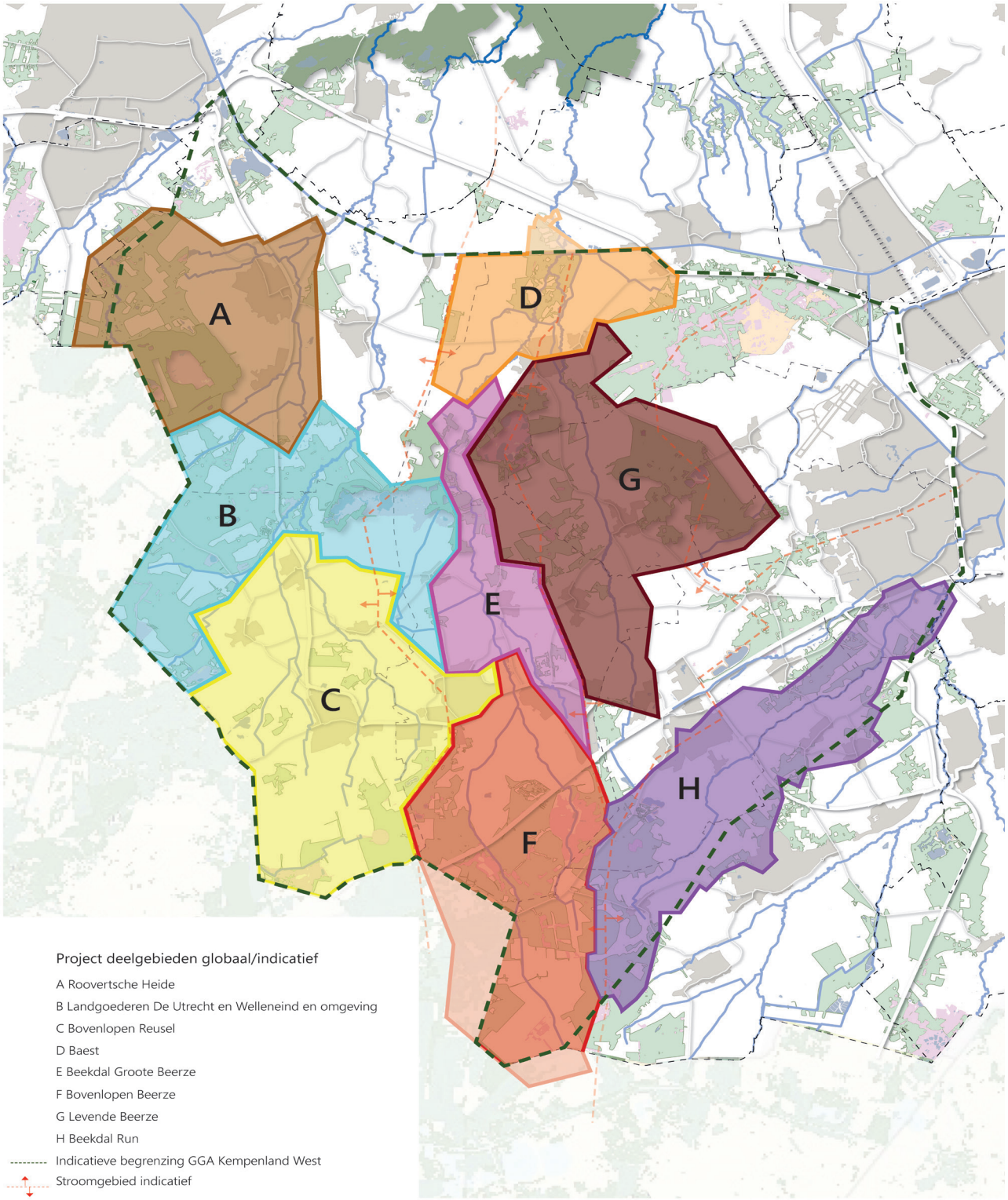
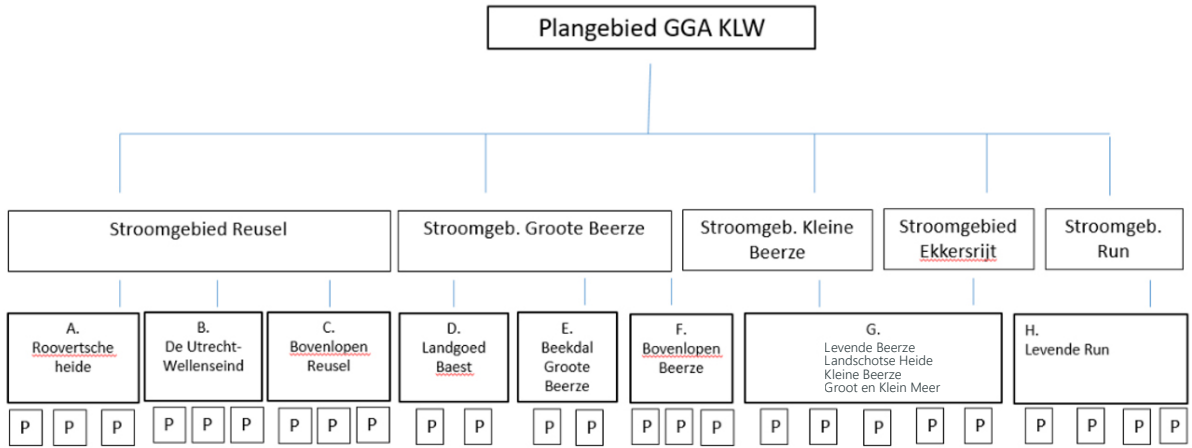

STROOMGEBIED RUN

Deelgebieden

Per stroomgebied heeft een verdiepingsslag plaats gevonden. Om de verdiepingsslag per stroomgebied te kunnen maken is het noodzakelijk een beeld te krijgen van de karakteristiek van het stroomgebied. Dit is gedaan door middel van een SWOT-analyse. Tijdens de verdiepingsslag ontstonden er, op basis van de inhoudelijke opgaven en de resultaten van de SWOT-analyse, binnen de stroomgebieden afzonderlijke deelgebieden.

Een deelgebied is gevormd op basis van de opgaven maar ook op basis van de sociale cohesie. Gezocht is naar een schaalniveau waarbinnen de betrokkenen (grondeigenaren, bewoners, gebruikers) een binding hebben met het gebied en met elkaar. Binnen een stroomgebied is er sprake van samenhang en afhankelijkheid tussen de in dit stroomgebied gelegen deelgebieden. Bovenstrooms gelegen deelgebieden hebben invloed op benedenstroomse delen. Afstemming is dus met name van belang tussen deelgebieden binnen hetzelfde stroomgebied. Maar ten aanzien overstijgende thema's (bijvoorbeeld grondstrategie) is het van belang om over je eigen deelgebiedsgrenzen heen te kijken en afstemming te zoeken op een passend schaalniveau. De deelgebieden binnen het plangebied van GGA Kempenland-West zijn: (A) Roovertsche heide; (B) De Utrecht-Wellenseind e.o.; (C) Bovenlopen Reusel; (D) Landgoed Baest; (E) Beekdal Groote Beerze; (F) Bovenlopen Beerze; (G) Levende Beerze en (H) Levende Run.

VERDIEPINGSSLAG STROOMGEBIED - REUSEL

1. NATUUR: zuidgrens Beekse Bergen

Verzachten bestaande grens bosgebied en agrarisch gebied + bodemverbetering + loofbos toevoegen + recreatief medegebruik

2. NATUUR: natte ecologische verbindingzones (EVZ)

Natte EVZ al veel gerealiseerd, alleen droge EVZ nog niet verbonden. Mogelijk door aanvullende stepping stones te realiseren.

3. GRENZEN: stroomgebied vs gemeentegrens

Stroomgebied Reusel is opgedeeld in een 3-tal zones die qua opbouw vergelijkbaar zijn, sociale cohesie, landschappelijke opbouw e.d.

Indicatieve begrenzing stroomgebied laten samenvallen met administratieve grens (gemeentegrens).

4. WATER-BODEM: Rovertese Heide

Syssteemtechnisch een zelfstandig gebied. Inzijing - sponswerking invloed op kwaliteit van de Roodloop. Relatie aangrenzende landbouw gronden en bosgebieden België?

8. LANDBOUW: gebruik

Extra aandacht voor het vermindering nitraat & fosfaat tbv behalen natuurdoelen & habitat doelen (KRW-N2000). Verbeteren bodem-vitaliteit en hoeveelheid water N2000 (kwel).

A. PROJECT: Landgoed De Utrecht

5. NATUUR: bosgebied

Omvorming van naald naar loofbos + vervolmaken beekbegeleidend bos Herberg "In den Bocken-reyder".

6. RECREATIE-MOBILITEIT: gebruik

Parkeren uit "hart" bosgebied halen + doorgaand verkeer verbieden + spreiding recreatief gebruik & stilte gebieden (zonerIng).

7. WATER-BODEM: inzijing - sponswerking

Reuselinrichting KRW + anti verdroging + waterkwaliteit en verbetering bodemvitaliteit.

B. PROJECT: De Sleutel

9. WATER: bedrijventerrein

Omvorming watersysteem, infiltratie ruggen - aandacht waterkwaliteit voor stroomgebied.

C. PROJECT: Windpark

10. ENERGIE: zon en wind

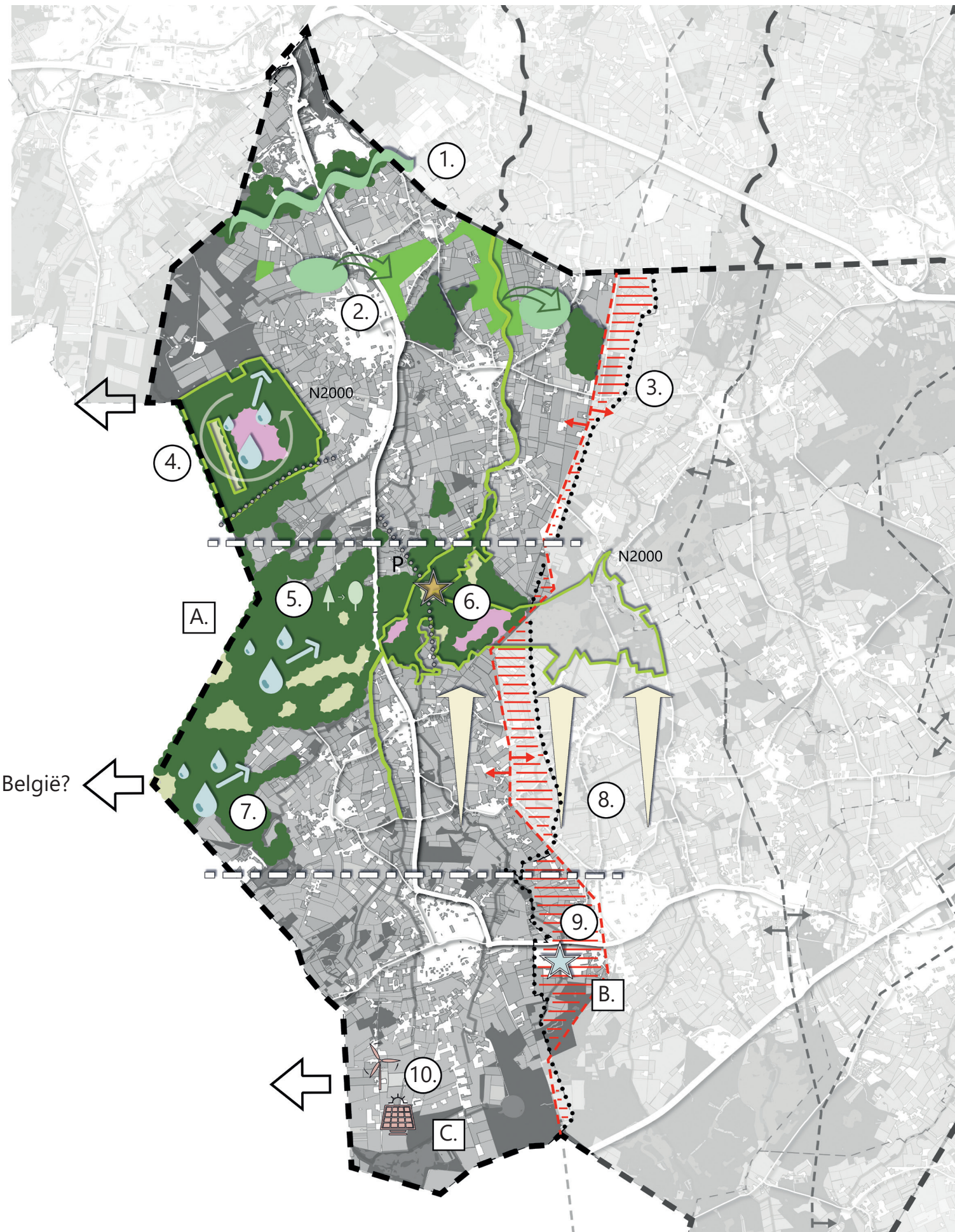
Uitbreiding windpark Reusel de Mierde + zonneweide van ca. 40 ha. Koppeling met mogelijke waterberging ruggen.

Deelgebied
noord

Deelgebied
midden

Relatie België?

Deelgebied
zuid

STROOMGEBIED REUSEL

VERDIEPINGSSLAG STROOMGEBIED - KLEINE EN GROTE BEERZE

1. GRENZEN: stroomgebied vs projectgrenzen

Noordelijke grens GGA Kempenland west is nu gelegen op Wilhelmina-kanaal aansluitend op begrenzing GGA Kampina. Landgoed Baers geheel opnemen in Stroomgebied Kleine en Grote Beerze.

2. Oirschotse Heide - terrein defensie biedt kansen voor waterinfiltratie.

5. WATER: dorpen (ster)

Opgaven om het stedelijke water af te koppelen / infiltratie op ruggen.

7. LANDBOUW: perspectief

Opgaven op flanken en ruggen in relatie tot brede beekdalen. Dynamiek van stoppende boeren - waterkwaliteit - duurzame transitie landbouw (perspectief-ZLTO). Participatie en proces inrichten.

9. MOBILITEIT:

Mobiliteits hub Kempen gemeenten. De Kempen - A67.

3. WATER-BODEM: flanken

Hogere delen flanken zijn het meest geschikt voor landbouw. Beekdalen: al veel lopende acties nu. Natuur-inclusieve landbouw en alternatieve verdienmodellen (recreatie).

4. WATER: Brabant Water

Bedreiging Brabant Water WPM Vessem.

6. LANDBOUW: gebruik

Extra aandacht voor het vermindering nitraat & fosfaat tbv behalen natuur doelen & habitat doelen (KRW-N2000). Verbeteren bodemvitatliteit en hoeveelheid water N2000 (kwel).

8. WATER: hoge koppen

Watertransitieopgaven, stuurbaar systeem t.b.v. landbouw. Infiltreren Landschotse Heide i.p.v. afvoeren op Groote- en Kleine Beerze.

A. PROJECT: Landschotse Heide

Last gehad van droogte én wateroverlast. Vennen drooggestaan en zijn bomen in de dorpen doodgegaan. Oppervlaktewater vervuult, kwaliteit van de bodem een aandachtspunt en komen er minder soorten planten en dieren voor.

B. PROJECT: Levende Beerze

C. PROJECT: Bovenlopen Beerze

10. Goorloop & Dalems Stroompje

Water (kwaliteit en kwantiteit)
Duurzame landbouw
Natuur

11. Staatsbos beheer

Natuur (NDA)

12. Witrijt

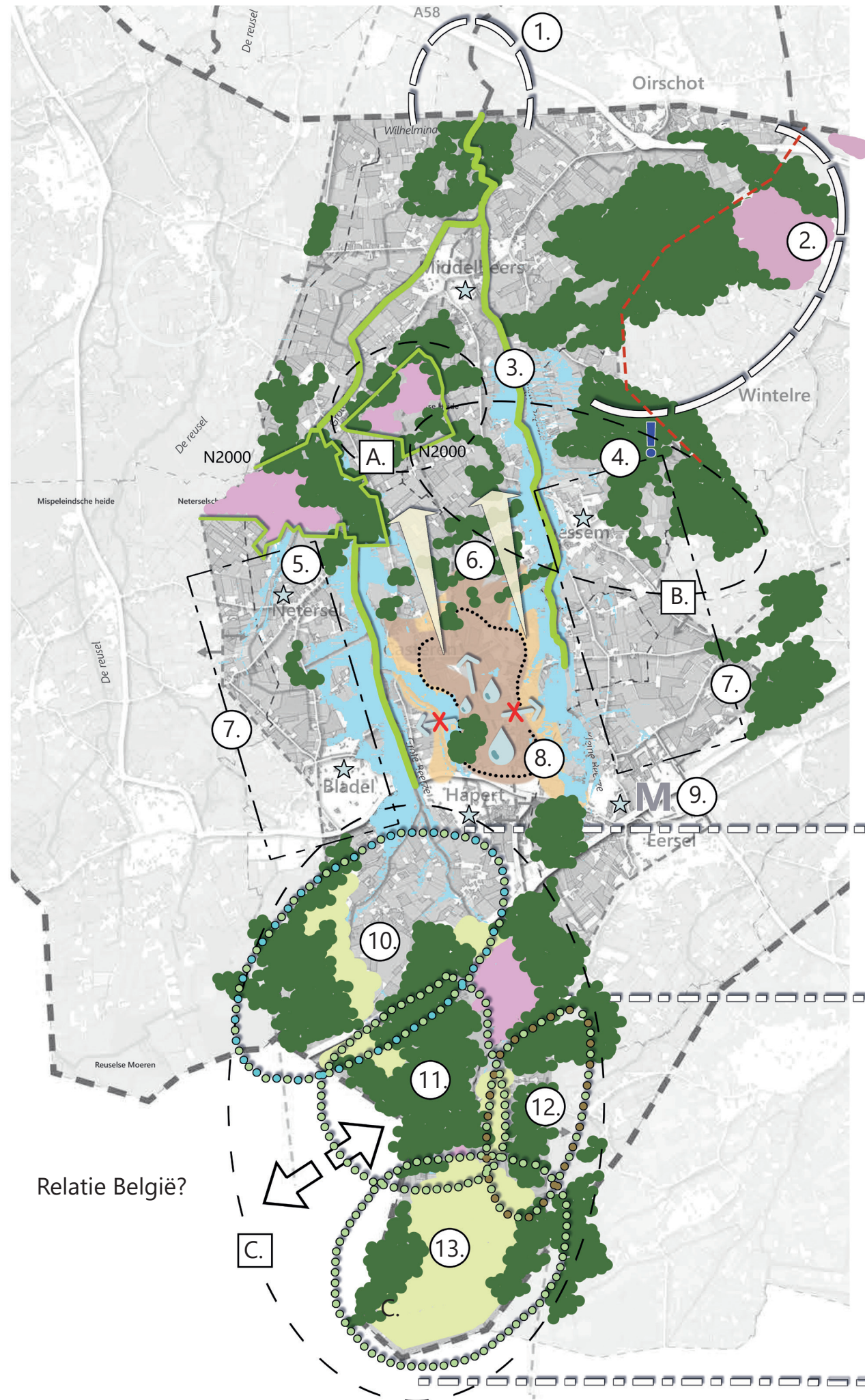
Recreatie

13. Pielis

Water
Landbouw
Energie

STROOMGEBIED BEERZEN

Bovenlopen
Beerze

Deelgebied
noord

Deelgebied
zuid

Relatie België?

VERDIEPINGSSLAG STROOMGEBIED - RUN

WATER-BODEM: balans

Een spelend dilemma in het gebied is de balans tussen enerzijds een zo natuurlijk mogelijk bodem- en watersysteem en anderzijds een beheersbaar watersysteem dat de boeren kunnen controleren.

WATER: verschillende gezichten

De Run heeft vele verschillende gezichten. Aan de oorsprong is de beek diep gelegen en staat deze vaak droog, bovenstrooms is het een rechte waterloop met aan weerszijden landbouwgronden en beneden strooms meandert de Run op verschillende trajecten dankzij de uitvoering van het Projectplan Waterwet. Hoe gaan wij in de gebiedsvisie invulling geven aan de verschillende gezichten?

GRENZEN: stroomgebied vs projectgrenzen

Afstemming project Levende Run met projecten WSDD en gemeente Veldhoven.

LEEFBAARHEID: ruimteclaims

Er zijn ruimteclaims vanuit alle functies en de ruimte is beperkt. Een voorbeeld van een ruim-teclaim is de woning bouwopgave op de flank in Eersel. Ook hier zal afkoppeling plaatsvinden en zal het regenwater geborgen en geïnfiltreerd moeten worden.

LANDBOUW: perspectief

Een voornamelijk agrarisch gebied (oud LOG) langs het beekdal van de Run. Wens voor dit gebied is om de agrarische functie te behouden. De waterkwaliteit van de Run is gezond, nitraatgehalte is nu laag.

Van belang als stedelijk uitloopgebied / overgang stad – land – natuur

WATER: droogte

In dit gebied wordt aangegeven dat de Run droog staat? Mogelijk watergang minder diep en breder?

LANDBOUW: gebruik

Door aanpassingen aan het beekstelsel (meandering/vernatting) sluit het agrarische gebruik niet meer aan op de nieuwe situatie. Te nat voor gebruik van jongvee om het natuurgebied Grootgoor te kunnen onderhouden (begrazing).

PROJECT: lopende projecten

Grootgoor, Grootgoor fase 2, Stevert, Heers, Heers – Dommel.

PROJECT: toekomstige projecten

Weebosch 100% afkoppelen. Dit dorp ligt aan de oorsprong van de Run, die hier heel diep gelegen is en veel waterbergend vermogen heeft.

- Stroomgebied De Run
- Gemeentegrenzen
- A-weg
- N-weg
- A-watergang
- Ecologische Verbindingszones
- NNB
- Natte natuurparels
- Groenblauwe mantel
- Maxima Medisch Centrum
- ASML
- Deelgebieden
 - 1. Plangebied Levende Run
 - 2. Werkgebied
 - A. Stevert
 - B. Grootgoor
 - C. Heers
 - 3. Gender
 - 4. De Run in de gemeente Veldhoven

8. VERVOLG

De Gebiedsgerichte Aanpak is in te delen in meerdere opeenvolgende fasen. Het voorliggende koersdocument is een product van de fase van Visievorming. Na de Visievorming komt de fase van Plan Uitwerking. In deze fase wordt er een Uitvoeringsprogramma opgesteld. Het Uitvoeringsprogramma geeft een overzicht van de deelgebieden en hier binnen gelegen projecten.

Daarnaast beschrijft het Uitvoeringsprogramma de benodigde uitvoeringsorganisatie (door 'wie') en geeft een raming van benodigde middelen (geld) en capaciteit (uren). Dit alles gaat samen met een Samenwerkingsovereenkomst waarin de bestuurlijke afspraken over rollen, verantwoordelijkheden, middelen en capaciteit van de betrokken gebiedspartners ten behoeve van de uitvoering worden vastgelegd.

De Gebiedsgerichte Aanpak is in te delen in meerdere opeenvolgende fasen. Het voorliggende koersdocument is een product van de fase van Visievorming. Na de Visievorming komt de fase van Plan Uitwerking. In deze fase wordt er een Uitvoeringsprogramma opgesteld. Het Uitvoeringsprogramma geeft een overzicht van de deelgebieden en hier binnen gelegen projecten.

Daarnaast beschrijft het Uitvoeringsprogramma de benodigde uitvoeringsorganisatie (door 'wie') en geeft een raming van benodigde middelen (geld) en capaciteit (uren). Dit alles gaat samen met een Samenwerkingsovereenkomst waarin de bestuurlijke afspraken over rollen, verantwoordelijkheden, middelen en capaciteit van de betrokken gebiedspartners ten behoeve van de uitvoering worden vastgelegd.

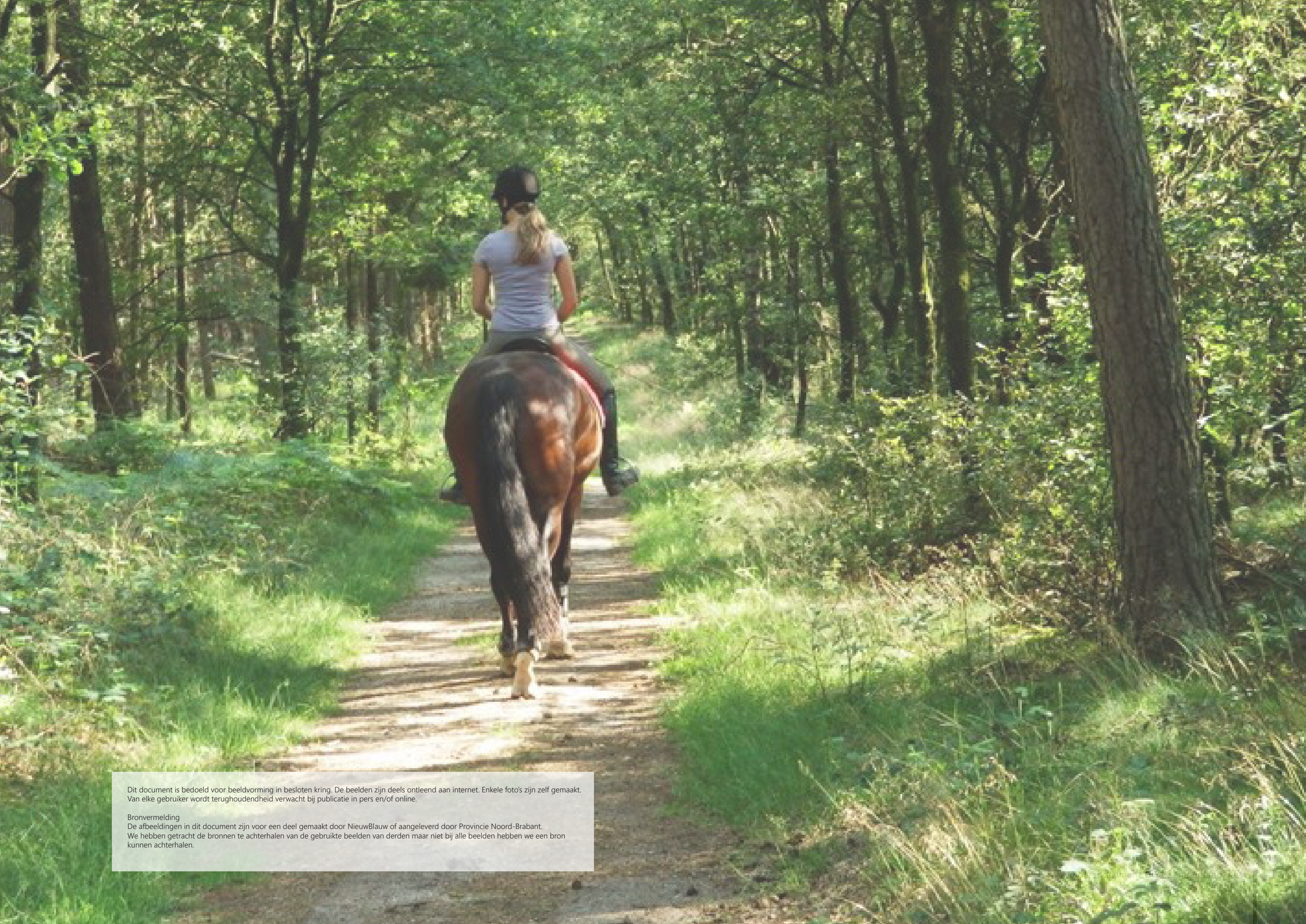
Niet alles kan tegelijk!

Gezien de omvang van de opgave zal er een prioritering plaats moeten vinden. Prioriteren kan op basis van meerdere criteria: urgentie van de opgave; kansen en energie in de streek; slagkans en snelle realisatie; lopende projecten eerst afmaken; ligging van de deelgebieden (bovenstroomse gebieden eerst), etc. Bij de uitvoering hebben de betrokken gebiedspartners elkaar nodig en zullen dus ook gezamenlijk moeten prioriteren. Prioritering vindt plaats door de Stuurgroep GGA Kempenland West.

Na de prioritering worden er voor de gekozen deelgebieden gebiedsteams ingericht. Deze gebiedsteams voeren het gebiedsproces en maken samen met directbetrokkenen de concrete uitvoeringsplannen. Ook wordt er aanbevolen om een deel van de capaciteit flexibel inzetbaar te houden. Zo kunnen goede initiatieven vanuit de streek, in niet geprioriteerde deelgebieden, toch ondersteund worden. In de uitwerkingsfase wordt maximaal ingezet op participatie door betrokkenen binnen het betreffende deelgebied te betrekken. Daarna volgt de fase van realisatie en beheer. Maar ook dan is het nog niet klaar. Na de realisatiefase volgt monitoring (leiden de maatregelen tot de gewenste effecten) en vindt er een evaluatie plaats (zijn de doelen bereikt, moeten we bijsturen?).

Fasen GGA-proces

Dit document is bedoeld voor beeldvorming in besloten kring. De beelden zijn deels ontleend aan internet. Enkele foto's zijn zelf gemaakt. Van elke gebruiker wordt terughoudendheid verwacht bij publicatie in pers en/of online.

Bronvermelding

De afbeeldingen in dit document zijn voor een deel gemaakt door NieuwBlauw of aangeleverd door Provincie Noord-Brabant. We hebben getracht de bronnen te achterhalen van de gebruikte beelden van derden maar niet bij alle beelden hebben we een bron kunnen achterhalen.